

Czwarta Światowa Konferencja na rzecz Kobiet. Pekin 1995
PLATFORMA DZIAŁANIA
Wybór opracowany przez Społeczny Komitet Organizacji Pozarządowych. Pekin 1995

Czwarta Światowa Konferencja na rzecz Kobiet Pekin 1995

PLATFORMA DZIAŁANIA

Wybór opracowany przez Społeczny Komitet Organizacji Pozarządowych Pekin 1995

Warszawa

Spis treści

Wstęp	3
Czwarta Światowa Konferencja na rzecz Kobiet – Pekin 1995	4
Co zawiera <i>Platforma działania</i>	5
Deklaracja celów	6
Rozwiązania instytucjonalne i ustalenia finansowe	7
Ubóstwo kobiet	8
Edukacja i szkolenie kobiet	16
Kobiety i zdrowie	26
Przemoc wobec kobiet	38
Kobiety a konflikt zbrojny	46
Kobiety a gospodarka	52
Kobiety a władza.	
Proces podejmowania decyzji	60
Prawa kobiet w kontekście praw człowieka	66
Kobiety a środki masowego przekazu	76

Fot. Teresa Oleszczuk

Małgorzata Halaba
– polska uczestniczka
Konferencji NGO w Hanoi

Skrócona wersja *Platformy działania* została opracowana przez Społeczny Komitet Organizacji Pozarządowych Pekin 1995. Publikacja ta uwzględnia problemy kobiet i strategię ich rozwiązywania. (Zawiera dziewięć z dwunastu obszarów problemowych znajdujących się w *Platformie działania*). Zaznaczone na końcu każdego akapitu paragrafy odpowiadają numerom paragrafów w oryginalnym dokumencie.

Celem tej publikacji jest dostarczenie zespołu argumentów, w postaci konkretnych paragrafów dokumentu międzynarodowego; pozwoli to organizacjom pozarządowym domagać się przestrzegania praw kobiet jako praw człowieka. Mamy nadzieję, że opracowana przez nas wersja *Platformy działania* przyczyni się do podnoszenia świadomości o przysługujących kobietom prawach i do zapewnienia jednakowych szans kobietom i mężczyznom.

Podpisując we wrześniu 1995 roku w Pekinie *Platformę działania* rząd Polski zobowiązał się do wcielania jej w życie.

Podpisując we wrześniu 1995 roku w Pekinie *Platformę działania* rząd Polski zobowiązał się do wcielania jej w życie

Pierwsza konferencja na rzecz kobiet odbyła się w 1975 r. w Meksyku, druga – w 1980 r. w Kopenhadze, a trzecia w 1985 r. w Nairobi

Czwarta Światowa Konferencja na rzecz Kobiet, która obradowała w dniach 4 - 15 września 1995 r. w stolicy najludniejszego kraju świata – Pekinie, była największą z dotychczasowych, organizowanych przez ONZ. Wzięło w niej udział 16904 przedstawicieli 189 państw, 4035 przedstawicielek organizacji pozarządowych i 3245 osób reprezentujących media (niemal równocześnie odbywało się Forum Organizacji Pozarządowych w Huairou, w którym uczestniczyło ok. 26 tys. przedstawicielek 185 państw oraz 5 tys. – Chin).

Przypomnijmy: pierwsza konferencja na rzecz kobiet odbyła się w 1975 r. w Meksyku, druga – w 1980 r. w Kopenhadze, a trzecia w 1985 r. w Nairobi. Dzięki nim problemy kobiet z różnych stron świata zostały ujawnione i pokazane międzynarodowej opinii publicznej.

Czwarta Światowa Konferencja odwoływała się do ustaleń z konferencji w Nairobi, na której zostały wytyczone strategie działań na rzecz równości, awansu i szerokiego udziału kobiet w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym. Podczas regionalnych spotkań przygotowawczych do konferencji w Pekinie, jak i na samej konferencji dyskutowano jak wprowadzić w życie te strategie. W efekcie opracowana została *Platforma działania (Platform for Action)*, którą przyjęto jako dokument końcowy konferencji pekińskiej.

Czwarta Światowa Konferencja na rzecz Kobiet była konferencją zobowiązań. Wszystkie rządy zostały wezwane do tworzenia narodowych programów działania zmierzających do upowszechniania równego traktowania kobiet i mężczyzn przez prawo, na rynku pracy, w rodzinie, w życiu politycznym i społecznym. Kraje w niej uczestniczące (także Polska) zobowiązały się m.in. do zwiększenia dostępu kobiet do edukacji i zmniejszenia analfabetyzmu wśród dziewcząt i kobiet, do udoskonalenia usług

medycznych dla kobiet, w szczególności kobiet ciężarnych, do lepszej informacji na temat planowania rodziny i środków antykoncepcyjnych. Podkreślano także konieczność przeciwdziałania przemocy wobec kobiet, likwidowania biedy wśród kobiet i zapobiegania ich marginalizacji społecznej. Niektóre kraje zadeklarowały publicznie swoje intencje działań na rzecz większego udziału kobiet w podejmowaniu decyzji politycznych na szczeblu narodowym i lokalnym, a także w zakresie wyceny niezarobkowej pracy kobiet i uwzględniania tego w produkcie narodowym oraz poprawiania warunków pracy kobiet.

Co zawiera *Platforma działania*

- Rozdział I Deklaracja celów*
- Rozdział II Sytuacja w skali świata*
- Rozdział III Podstawowe obszary problemowe*
- Rozdział IV Cele strategiczne i działania*

- A. Ubóstwo kobiet*
- B. Edukacja i szkolenie kobiet*
- C. Kobiety i zdrowie*
- D. Przemoc wobec kobiet*
- E. Kobiety a konflikt zbrojny*
- F. Kobiety a gospodarka*
- G. Kobiety a władza i proces podejmowania decyzji*
- H. Instytucjonalne mechanizmy na rzecz awansu kobiet*
- I. Prawa kobiet w kontekście praw człowieka*
- J. Kobiety a środki masowego przekazu*
- K. Kobiety i środowisko naturalne*
- L. Dziewczynki*

Rozdział V Rozwiązania instytucjonalne

- A. Poziom krajowy*
- B. Poziom sub-regionalny/regionalny*
- C. Poziom międzynarodowy*

Rozdział VI Ustalenia finansowe

- A. Poziom krajowy*
- B. Poziom regionalny*
- C. Poziom międzynarodowy*

Platforma działania
Rozdział I, V i VI

**Platforma
działania
potwierdza
podstawową
zasadę, mówiącą
o tym, że prawa
kobiet i dzieci płci
żeńskiej jako
prawa człowieka
stanowią
całkowitą,
integralną
i nierozdzielną
część
powszechnych
praw
człowieka**

Platforma działania jest programem poprawy sytuacji kobiet. Ma ona na celu przyspieszenie realizacji *Perspektywicznych strategii z Nairobi na rzecz awansu kobiet*¹ oraz usunięcie wszelkich przeszkód utrudniających kobietom aktywne uczestnictwo we wszystkich dziedzinach życia publicznego i prywatnego; uczestnictwo polegające na pełnym i opartym na równych prawach udziale w procesie podejmowania decyzji gospodarczych, społecznych, z zakresu kultury oraz decyzji politycznych. Oznacza to również, iż należy ustalić zasadę podziału władzy i odpowiedzialności kobiet i mężczyzn w domu, w miejscu pracy oraz w szerszym wymiarze – na szczeblu społeczności krajowej i międzynarodowej. Równość kobiet i mężczyzn wchodzi w zakres praw człowieka oraz stanowi warunek sprawiedliwości społecznej, jest również niezbędnym i podstawowym warunkiem wstępnym dla osiągnięcia równości, rozwoju i pokoju. Zmienione partnerstwo oparte na zasadach równości kobiet i mężczyzn stanowi warunek trwałego rozwoju ukierunkowanego na człowieka. (§ 1)

Platforma działania potwierdza podstawową zasadę, mówiącą o tym, że prawa kobiet i dzieci płci żeńskiej, jako prawa człowieka stanowią całkowitą, integralną i nierozdzielną część powszechnych praw człowieka. (§ 2)

Platforma działania podkreśla, że kobiety mają wspólne problemy, które mogą zostać rozwiązane wyłącznie dzięki wspólnej z mężczyznami i opartej na zasadach partnerstwa pracy na rzecz osiągnięcia wspólnego celu, jakim jest zapewnienie równości płci na całym świecie. (§ 3)

Sukces *Platformy działania* będzie wymagał zdecydowanego zaangażowania rządów, organizacji i instytucji międzynarodowych na wszystkich szczeblach. (§ 5)

¹ Raport Światowej Konferencji w sprawie Przeglądu i Oceny Osiągnięć Dekady Narodów Zjednoczonych ws. Kobiet: Równość, Rozwój i Pokój, Nairobi, 15-26 lipca 1985 roku (publikacja Narodów Zjednoczonych, No. E.85. IV.10)

Odpowiedzialność za wdrożenie *Platformy działania* spoczywa przede wszystkim na rządach poszczególnych państw. Rządy powinny pełnić rolę wiodącą w zakresie koordynacji działań, ich nadzorowania i ocenie efektów w różnych dziedzinach awansu kobiet. (§ 293)

Organy władzy i instytucje państwowe odpowiedzialne za likwidację dyskryminacji kobiet powinny kreować politykę i programy zmierzające do tworzenia równych szans dla kobiet we wszystkich dziedzinach życia społecznego, a także zachęcać różne instytucje rządowe i pozarządowe, ogólnokrajowe i lokalne, grupy kulturowe, sektor prywatny do działania w duchu postanowień *Platformy działania*. (§ 294 i 295)

Podstawowym działaniem powinno być rozwijanie świadomości społecznej poprzez m.in. popieranie celów *Platformy działania* przez środki masowego przekazu i publiczną edukację. (§ 296)

Do końca 1996 r. rządy powinny opracować strategie i plany działania adekwatne do sytuacji kobiet w danym kraju. (§ 297)

Organizacje pozarządowe powinny być zachęcane do udziału w ustalaniu, a następnie wdrażaniu owych strategii i zadań. Powinny być także zachęcane do tworzenia własnych programów uzupełniających działania rządu, a także do popularyzacji postanowień *Platformy działania*. (§ 298)

Dla realizacji *Platformy działania* rządy powinny przeznaczyć odpowiednie środki finansowe, łącznie ze środkami na prowadzenie badań i analiz sytuacji kobiet, promocji i awansu kobiet oraz dla wszystkich instytucji, które mogą przyczynić się do realizacji *Platformy działania* i monitorować ten proces. (§ 347)

Do końca 1996 r. rządy powinny opracować strategie i plany działania adekwatne do sytuacji kobiet w danym kraju

Platforma działania
Dział A

W ciągu ostatniej dekady liczba kobiet żyjących w ubóstwie wzrosła niewspółmiernie w porównaniu do liczby mężczyzn, szczególnie w krajach rozwijających się. Feminizacja biedy stała się również ostatnio ważnym problemem w krajach, w których następują przemiany gospodarcze, jako widoczny w krótkim okresie skutek procesu transformacji politycznej, gospodarczej i społecznej

Diagnoza

Obecnie ponad miliard ludzi na świecie, z których większa część to kobiety, żyje w warunkach skrajnego ubóstwa. Przyczyny ubóstwa są różne. Niepewnemu klimatowi gospodarczemu na świecie towarzyszyły restrukturyzacja gospodarcza, jak również, w niektórych krajach, stałe, nie do spłacenia zadłużenia zagraniczne. Do ubóstwa kobiet przyczynia się także ich ograniczone, wynikające z różnicy płci, uczestnictwo w sprawowaniu władzy gospodarczej. Migracja i wynikające stąd zmiany w strukturach rodzinnych dodatkowo obciążły kobiety, szczególnie te, które mają kilka osób na utrzymaniu. (§ 47)

Strategie i programy gospodarcze nie zawsze były opracowywane pod kątem ich wpływu na kobiety, szczególnie te żyjące w ubóstwie. Poziom ubóstwa wzrósł zarówno w kategoriach absolutnych, jak i względnych, a w większości regionów zwiększyła się liczba kobiet żyjących w ubóstwie. Na szczególną uwagę zasługuje ubóstwo kobiet żyjących na obszarach wiejskich, ze względu na stagnację rozwoju na takich terenach. W krajach rozwijających się, nawet w tych, w których wskaźniki krajowe wskazują poprawę, większość kobiet wiejskich nadal żyje w warunkach niedorozwoju gospodarczego i marginalizacji społecznej. (*Rozdział II, Sytuacja w skali świata*, § 20)

W ciągu ostatniej dekady liczba kobiet żyjących w ubóstwie wzrosła niewspółmiernie w porównaniu do liczby mężczyzn, szczególnie w krajach rozwijających się. Feminizacja biedy ostatnio stała się również ważnym problemem w krajach, w których następują przemiany gospodarcze, jako widoczny w krótkim okresie skutek procesu transformacji politycznej, gospodarczej i społecznej. Obok czynników gospodarczych za ten stan rzeczy odpowiedzialne są również: skostnienie społecznych ról kobiet i mężczyzn oraz ograniczony dostęp kobiet do sprawowa-

nia władzy, do oświaty, szkoleń i środków produkcyjnych, a także inne czynniki, które mogą prowadzić do stanu zagrożenia rodziny. Do tej sytuacji przyczynia się też nieuwzględnianie perspektywy płci we wszystkich analizach i procesach planowania gospodarczego, jak również brak przeciwdziałania strukturalnym przyczynom ubóstwa. (§ 48)

To głównie kobiety, zarówno poprzez swoją pracę zarobkową, jak i niewynagradzaną pracę w domu, w społeczności lokalnej oraz w miejscu pracy, przyczyniają się do rozwoju gospodarki i zwalczania ubóstwa. Coraz większa liczba kobiet, dzięki wykonywaniu pracy zarobkowej, osiąga niezależność finansową. (*Rozdział II, Sytuacja w skali świata, § 21; Diagnoza, § 49*)

Głową jednej czwartej wszystkich gospodarstw domowych na świecie są kobiety, a wiele innych gospodarstw domowych jest uzależnionych od ich dochodów, nawet jeśli są w nich mężczyźni. Gospodarstwa domowe utrzymywane przez kobiety bardzo często znajdują się w grupie gospodarstw najbiedniejszych z powodu dyskryminacji płacowej, modeli segregacji zawodowej istniejących na rynku pracy oraz innych przeszkód wynikających z tego, że kierowane są przez kobiety. (*Rozdział II, Sytuacja w skali świata, § 22*)

Podczas gdy ubóstwo dotyka wszystkich członków gospodarstw domowych, kobiety – ze względu na tradycyjny podział pracy w domu oraz odpowiedzialność za dobre funkcjonowanie gospodarstwa domowego – są nadmiernie obciążone, usiłując kierować konsumpcją i produkcją gospodarstwa domowego w warunkach rosnącego niedostatku. Bieda dotyczy szczególnie kobiet z wiejskich gospodarstw domowych. (§ 50)

Ubóstwo kobiet jest bezpośrednio związane z brakiem możliwości i niezależności finansowej, brakiem dostępu do środków ekonomicznych, w tym kredytu, oświaty i usług pomocniczych oraz z minimalnym uczestnictwem w procesie podejmowania decyzji. Ubóstwo również może stawiać kobiety w sytuacjach, w których są one najbardziej narażone na wyzysk seksualny. (§ 51)

W zbyt wielu krajach systemy opieki społecznej nie uwzględniają w dostatecznym stopniu specyficz-

To głównie kobiety, zarówno poprzez swoją pracę zarobkową, jak i niewynagradzaną pracę w domu, w społeczności lokalnej oraz w miejscu pracy, przyczyniają się do rozwoju gospodarki i zwalczania ubóstwa

**Likwidacja
ubóstwa nie może
być osiągnięta
jedynie
za pomocą
programów
przeciwdziałania,
ale wymaga
demokratycznego
uczestnictwa
i zmian
w strukturach
gospodarczych,
zmierających do
zapewnienia
wszystkim
kobietom dostępu
do środków,
możliwości
oraz usług
publicznych**

nych warunków kobiet żyjących w ubóstwie. Istnieje również tendencja do zmniejszania liczby usług świadczonych w ramach takich systemów. Kobiety, szczególnie w starszym wieku, są bardziej narażone na ryzyko ubóstwa w krajach, gdzie systemy ubezpieczeń społecznych są oparte na zasadzie ciągłości pracy zarobkowej. W niektórych wypadkach kobiety nie spełniają tego wymagania, gdy mają przerwy w pracy spowodowane brakiem równowagi między pracą wynagradzaną i niewynagradzaną (chodzi o przerwy spowodowane potrzebą opieki nad dziećmi lub innymi osobami). Ponadto starsze kobiety napotykają również większe przeszkody przy próbie powrotu do pracy. (§ 52)

Wszechstronny rozwój i wzrost gospodarczy, będący jednocześnie trwałym i rozległym procesem, można osiągnąć tylko dzięki poprawie gospodarczego, społecznego, politycznego, prawnego i kulturalnego statusu kobiet. Niezbędną podstawą wszechstronnego rozwoju jest sprawiedliwy rozwój społeczny, który uznaje uprawomocnienie ubogich, szczególnie kobiet, do wszechstronnego korzystania z zasobów środowiska naturalnego. (§ 56)

W celu likwidacji ubóstwa oraz zapewnienia wszechstronnego rozwoju, kobiety i mężczyźni muszą w pełni i na równych prawach uczestniczyć w definiowaniu polityki i strategii makroekonomicznych i społecznych.

Likwidacja ubóstwa nie może być osiągnięta jedynie za pomocą programów przeciwdziałania, ale wymaga demokratycznego uczestnictwa i zmian w strukturach gospodarczych, zmierzających do zapewnienia wszystkim kobietom dostępu do środków, możliwości oraz usług publicznych. (§ 47)

Działania, które powinny podjąć rządy

Przejrzanie i modyfikowanie, z pełnym i równym udziałem kobiet, strategii ekonomicznych i społecznych pod kątem osiągnięcia celów *Platformy działania*. (§ 58 a)

Analizowanie, z perspektywy interesów kobiet i mężczyzn, strategii i programów, pod kątem wpływu tych programów na ubóstwo i brak równości, a w szczególności na kobiety. (§ 58 b)

Popieranie i realizacja strategii wspierających rozwój gospodarczy w celu likwidacji przyczyn ubóstwa oraz braku równości ze względu na płeć. (§ 58 c)

Restrukturyzacja i podział wydatków publicznych w celu promowania kobiet w sferze gospodarczej, równego dostępu do zasobów produkcyjnych oraz dla zaspokojenia podstawowych potrzeb kobiet w sferze społecznej, oświatowej i zdrowotnej; (§ 58 d)

Zapewnienie odpowiedniego społecznego systemu ochronnego oraz wzmocnienie państwowych i społecznych systemów pomocy, jako integralnej części polityki społecznej, w celu umożliwienia kobietom żyjącym w ubóstwie przeciwstawienia się niekorzystnym warunkom ekonomicznym oraz ochrony ich środków utrzymania, majątku i dochodów w okresach kryzysu. (§ 58 g)

Uruchomienie strategii gospodarczych, mających pozytywny wpływ na zatrudnienie oraz dochody kobiet-pracowników, jak również podjęcie środków w celu przeciwdziałania bezrobociu kobiet, w szczególności bezrobociu długotrwałemu. (§ 58 h)

Zapewnienie pełnej realizacji, w kontekście praw człowieka, praw wszystkich migrantek oraz ich ochrona przed przemocą i wyzyskiem. Wprowadze-

Cel strategiczny A.1.

**Przegląd,
przyjęcie
i utrzymanie
systemów
makroekonomicz-
nych i strategii
rozwoju
dotyczących
potrzeb i działań
na rzecz kobiet
żyjących
w ubóstwie**

nie środków mających na celu poprawę sytuacji legalnych migrantek. (§ 58 k)

Stworzenie systemów ubezpieczeń społecznych lub ich przegląd pod kątem wyrównania uprawnień indywidualnych kobiet i mężczyzn, na wszystkich etapach ich życia (np. sprawa dostępu do ubezpieczenia społecznego dla niepracujących mężów pracujących żon)

Umożliwienie kobietom żyjącym w ubóstwie oraz kobietom z marginesu społecznego podjęcia pracy zarobkowej lub powrotu do pracy. Zapewnienie kobietom przesiedlonym na terenie własnego kraju pełnego dostępu do uczestnictwa w życiu gospodarczym oraz uznanie kwalifikacji i umiejętności imigrantek i uchodźczyń. (§ 58 l)

Stworzenie systemów ubezpieczeń społecznych lub ich przegląd pod kątem wyrównania uprawnień indywidualnych kobiet i mężczyzn, na wszystkich etapach ich życia (np. sprawa dostępu do ubezpieczenia społecznego dla niepracujących mężów pracujących żon – M. K.). (§ 58 o)

Zapewnienie dostępu do bezpłatnych lub niedrogich usług prawnych, w tym dotyczących podnoszenia świadomości prawnej, szczególnie przeznaczonych dla kobiet żyjących w ubóstwie. (§ 58 p)

Działania, które powinny podjąć wielostronne instytucje finansowe i ds. rozwoju, w tym Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy oraz regionalne instytucje, także w ramach bilateralnej współpracy.

Poszukiwanie możliwości uruchomienia nowych źródeł finansowych w celu likwidacji ubóstwa oraz z przeznaczeniem dla kobiet żyjących w ubóstwie. (§ 59 a)

Opracowywanie i realizacja programów kredytowych z uwzględnieniem różnicy płci. (§ 59 b)

Działania, które powinny podjąć krajowe i międzynarodowe organizacje pozarządowe i grupy kobiece

Zmobilizowanie wszystkich stron uczestniczących w procesach rozwoju, jak instytucje akademickie, organizacje pozarządowe, organizacje lokalne oraz grupy kobiece, na rzecz skuteczności programów przeciwdziałania ubóstwu: kobiet wiejskich, kobiet będących głową gospodarstw domowych, kobiet młodych i starszych, uchodźczyń i migrantek oraz kobiet niepełnosprawnych. (§ 60 a)

Współpracowanie z rządem i sektorem prywatnym przy wytyczaniu krajowej strategii poprawy stanu zdrowia, poziomu wykształcenia oraz usług socjalnych w celu ich dostępności dla dziewcząt i kobiet żyjących w ubóstwie. (§ 60 d)

Współpracowanie z rządem, pracodawcami i innymi partnerami społecznymi w celu rozwoju strategii oświatowych, szkoleniowych, a także w zakresie przekwalifikowywania dla zapewnienia kobietom zdobycia kwalifikacji zawodowych, które pozwolą im spełniać nowe wymagania. (§ 60 e)

Zmobilizowanie się w celu ochrony praw kobiet do pełnego i równego dostępu do zasobów gospodarczych, w tym prawa do własności, kredytu, zasobów naturalnych i odpowiednich technologii. (§ 60 f)

Działania, które powinny podjąć rządy

Podjęcie reform prawnych i administracyjnych w celu zapewnienia kobietom pełnego i równoprawnego dostępu do zasobów gospodarczych, kredytu, zasobów naturalnych i odpowiednich technologii. (§ 61 b)

Działania, które powinny podjąć rządy

Poprawa dostępu kobiet do usług finansowych, w tym pomocy prawnej i szkoleń oraz ułatwień dostępu do kredytu. (§ 62 a)

Wspieranie powiązań między instytucjami finansowymi a organizacjami pozarządowymi, promowanie nowatorskich praktyk kredytowych, w tym kredytu związanego z usługami na rzecz kobiet oraz ich szkoleniem, a także zapewnienie ułatwień finansowych dla kobiet wiejskich. (§ 62 b)

Cel strategiczny A. 2.

**Przegląd
ustawodawstwa
i praktyk
administracyjnych
pod kątem
zapewnienia
kobietom równych
praw i dostępu
do zasobów
gospodarczych**

Cel strategiczny A.3.

**Zapewnienie
kobietom dostępu
do mechanizmów
gromadzenia
oszczędności
i kredytowania
oraz do
właściwych
instytucji**

Zastosowanie skutecznych i nowatorskich metod kredytowych i oszczędnościowych w odniesieniu do kobiet żyjących w ubóstwie

Zastosowanie skutecznych i nowatorskich metod kredytowych i oszczędnościowych w odniesieniu do kobiet żyjących w ubóstwie. (§ 63 a)

Otwarcie specjalnych linii kredytowych dla kobiet, szczególnie młodych, nie mających dostępu do tradycyjnych źródeł kredytowania pod zabezpieczenie. (§ 63 b)

Uproszczenie praktyk bankowych, np. poprzez obniżenie minimalnego depozytu oraz innych wymagań dotyczących otwierania kont bankowych. (§ 63 c)

Działania, które powinny podjąć rządy i wielostronne instytucje finansowe

Wspieranie instytucji skutecznych w docieraniu do dużej liczby kobiet i mężczyzn o niskich dochodach poprzez kapitalizację, dofinansowanie oraz pomoc instytucjonalną. (§ 65)

Działania, które powinny podjąć organizacje międzynarodowe

Zwiększenie finansowania programów i projektów promocji przedsiębiorczości kobiet znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz żyjących w ubóstwie, celem zgromadzenia przez nie dochodu. (§ 66)

Cel strategiczny A.4.
Opracowanie metodologii uwzględniających problematykę płci oraz prowadzenie badań dotyczących sytuacji kobiet żyjących w ubóstwie

Działania, które powinny podjąć rządy, organizacje międzyrządowe, instytucje akademickie i badawcze oraz sektor prywatny

Opracowanie metodologii teoretycznych i praktycznych dotyczących włączenia perspektywy płci we wszystkie aspekty polityki gospodarczej. (§ 67 a)

Zastosowanie tych metodologii przy ocenie wszystkich strategii i programów pod kątem ich skutków dla kobiet i mężczyzn. (§ 67 b)

Zbieranie danych według płci i wieku na temat ubóstwa i wszystkich aspektów działalności gospodarczej, jak również opracowanie jakościowych i ilościowych wskaźników statystycznych w celu ułatwienia oceny osiągnięć gospodarczych kobiet i mężczyzn. (§ 68 a)

Opracowanie odpowiednich metod statystycznych w celu rozpoznania oraz uwidocznienia pełnego zakresu pracy kobiet i ich wkładu w rozwój gospodarki narodowej, w tym pracy niewynagradzanej i domowej, jak również badanie związku pomiędzy niewynagradzaną pracą kobiet, a liczbą kobiet żyjących w ubóstwie. (§ 68 b)

Opracowała Maria Anna Knothe na podstawie „Platformy działania”, dokumentu końcowego IV Światowej Konferencji na rzecz Kobiet (Pekin 1995).

**Opracowanie
odpowiednich
metod
statystycznych
w celu
rozpoznania oraz
uwidocznienia
pełnego zakresu
pracy kobiet
i ich wkładu
w rozwój
gospodarki
narodowej,
w tym pracy
niewynagradzanej
i domowej,
jak również
badanie związku
pomiędzy
niewynagradzaną
pracą kobiet,
a liczbą kobiet
żyjących
w ubóstwie**

Platforma działania
Dział B

Diagnoza

Dostrzega się brak równości w zakresie oświaty i szkolenia, ich niewłaściwą jakość oraz nierówny dostęp do tych usług. Oświata jest podstawowym prawem człowieka oraz zasadniczym instrumentem osiągania pełnej równości, rozwoju i pokoju. Niedyskryminowanie w zakresie oświaty przyczynia się do powstawania równości kobiet i mężczyzn. Wiedza zdobyta przez kobiety przyczynia się do poprawy zdrowia, żywienia i kształcenia w rodzinie oraz zwiększa uczestnictwo kobiet w podejmowaniu decyzji publicznych. (§ 69)

Oświata jest podstawowym prawem człowieka oraz zasadniczym instrumentem osiągania pełnej równości, rozwoju i pokoju. Niedyskryminowanie w zakresie oświaty przyczynia się do powstawania równości kobiet i mężczyzn

Nadal utrzymuje się dyskryminacja dziewcząt w dostępie do oświaty z powodu zwyczajów, wczesnych małżeństw oraz ciąży, niewłaściwych metod nauczania i materiałów edukacyjnych opartych na uprzedzeniach ze względu na płeć, molestowania seksualnego, a także braku odpowiednich i fizycznie dostępnych usług oświatowych. Od dziewcząt i młodych kobiet oczekuje się zarówno nauki, jak i wykonywania obowiązków domowych, co często powoduje złe wyniki w szkole oraz zbyt wczesne zakończenie edukacji. Ma to długotrwałe konsekwencje dla wszystkich aspektów życia kobiet. (§ 71)

Szczególnie skuteczne, jeśli chodzi o likwidację przyczyn dyskryminacji wobec kobiet i braku równości płci, jest stworzenie środowiska wychowawczego i społecznego, w którym kobiety i mężczyźni, dziewczęta i chłopcy są równo traktowani oraz w pełni realizują swoje możliwości przy poszanowaniu swobody myśli, sumienia, religii, przekonań i równoczesnej promocji niestereotypowych wizerunków kobiet i mężczyzn. (§ 72)

Programy i materiały nauczania zawierają treści oparte na uprzedzeniach ze względu na płeć, rzadko uwzględniają szczególne potrzeby dziewcząt i kobiet. W ten sposób utrwała się tradycyjne role kobiet i mężczyzn, co jest sprzeczne z ideą pełne-

go i równoprawnego partnerstwa w społeczeństwie. Brak świadomości wychowawców na temat problematyki płci intensyfikuje istniejącą nierówność poprzez utrwalanie dyskryminacyjnych tendencji oraz podważanie poczucia własnej godności dziewcząt. Brak zdrowotnej oświaty seksualnej i na temat reprodukcji ma poważny wpływ na kobiety i mężczyzn. (§ 74)

Książki naukowe nie traktują o codziennych doświadczeniach kobiet i dziewcząt oraz nie doceniają kobiet naukowców. Dziewcząt często nie kształci się w zakresie matematyki i innych nauk ścisłych oraz technicznych, zapewniających wiedzę, która mogłaby zwiększyć ich szanse zatrudnienia. Studia wyższe przygotowują kobiety do aktywnego uczestnictwa w rozwoju technologicznym i przemysłowym ich krajów. Jest rzeczą zasadniczą, by kobiety nie tylko korzystały z udogodnień technicznych, ale również uczestniczyły w całym procesie: od momentu opracowania technologii aż do jej zastosowania, kontrolowania i oceniania. (§ 75)

Zadania do wykonania

Należy ułatwić kobietom korzystanie z możliwości stałego zdobywania wiedzy i umiejętności. Koncepcja kształcenia ustawicznego dotyczy nie tylko wiedzy i umiejętności zdobytych w systemie wykształcenia i szkolenia formalnego, ale także osiągania ich w sposób nieformalny, w tym poprzez samodzielne studiowanie, pracę ochotniczą oraz rozwiązania tradycyjne. (§ 73)

Środki masowego przekazu wspomagają procesy oświatowe. Jako narzędzie edukacyjne mogą stanowić instrument dla nauczycieli oraz rządowych i pozarządowych instytucji ds. awansu kobiet i rozwoju. Skomputeryzowane systemy oświatowe i informacyjne stanowią w coraz większym stopniu ważny element zdobywania wiedzy i jej popularyzacji. Wychowawcy powinni zatem koniecznie uczyć krytycznej oceny i analitycznego myślenia. (§ 77)

Rząd i inni partnerzy powinni promować czynną i wyraźną politykę włączania perspektywy płci we wszystkie strategie i programy, tak aby ocenić skutki decyzji, odpowiednio dla mężczyzn i kobiet, i aby analizować skutki decyzji przed ich podjęciem. (§ 79)

Programy i materiały nauczania zawierają treści oparte na uprzedzeniach ze względu na płeć, rzadko uwzględniają szczególnie potrzeby dziewcząt i kobiet. W ten sposób utrwała się tradycyjne role kobiet i mężczyzn, co jest sprzeczne z ideą pełnego i równoprawnego partnerstwa w społeczeństwie

**Cel strategiczny B.1.
Zapewnić równy
dostęp do oświaty**

Zadania dla rządów

Osiągnąć cel, jakim jest równy dostęp do wykształcenia poprzez likwidację dyskryminacji ze względu na płeć, przynależność rasową, język, religię, narodowość, wiek czy niepełnosprawność bądź poprzez likwidację wszelkich innych form dyskryminacji na wszystkich poziomach kształcenia oraz rozważyć możliwości stworzenia systemu procedur odwoławczych. (§ 80 a)

Do roku 2005 zlikwidować różnice ze względu na płeć w systemie szkolnictwa podstawowego i średniego. (§ 80 b)

Zlikwidować różnice ze względu na płeć w dostępie do wszystkich dziedzin wykształcenia wyższego, poprzez zapewnienie kobietom równych możliwości rozwoju kariery zawodowej, szkolenia, systemu stypendiów. (§ 80 c)

Stworzyć system oświatowy uwrażliwiający na problematykę płci w celu zapewnienia równych możliwości zdobycia wykształcenia i szkolenia, jak również pełnego i równoprawnego uczestnictwa kobiet w zarządzaniu i procesie podejmowania decyzji w sprawach oświatowych. (§ 80 d)

Zapewnić młodym kobietom – we współpracy z rodzicami, organizacjami pozarządowymi, w tym organizacjami młodzieżowymi, społecznymi oraz sektorem prywatnym – szkolenie umiejętności na poziomie akademickim i technicznym w zakresie: planowania kariery, zarządzania oraz udziału w sprawach publicznych, jak również doświadczenia zawodowego, w celu przygotowania ich do pełnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa. (§ 80 e)

**Do roku 2005
zlikwidować
różnice
ze względu na
płeć w systemie
szkolnictwa
podstawowego
i średniego**

Zwiększyć wskaźniki przyjęć dziewcząt do szkół i ukończenia przez nie nauki poprzez przydział odpowiednich środków budżetowych, wspólną pomoc ze strony rodziców i społeczeństwa, a także

kampanie, elastyczne programy szkolne, zachęty, stypendia oraz inne środki mające na celu ograniczenie kosztów kształcenia ponoszonych przez rodziny dziewcząt oraz poprzez ułatwienie rodzicom wyboru rodzaju wykształcenia dziecka płci żeńskiej; także poprzez respektowanie praw kobiet i dziewcząt do wolności sumienia i religii w instytucjach oświatowych. (§ 80 f)

Promować oświatę bez żadnych barier dla młodocianych kobiet w ciąży oraz młodych matek, włączając w to dostępne i tanie usługi w zakresie opieki nad dziećmi. Zachęcać do powrotu do szkoły, kontynuacji i ukończenia nauki. (§ 80 g)

Udostępniać, oparte na zasadach niedyskryminacji i uwrażliwiające na problematykę płci, specjalistyczne poradnictwo szkolne oraz programy oświaty zawodowej aby zachęcać dziewczęta do studiowania programów akademickich i technicznych w celu poszerzenia możliwości zawodowych w przyszłości. (§ 80 i)

Upowszechniać *Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych*.¹ (§ 80 j)

Zadania dla rządów, organizacji krajowych, regionalnych i międzynarodowych donatorów oraz organizacji pozarządowych

Ograniczyć wskaźnik analfabetyzmu kobiet przynajmniej o połowę w porównaniu z rokiem 1990, ze szczególnym zwróceniem uwagi na kobiety wiejskie, migrantki, uchodźczynie, przesiedlone w obrębie kraju oraz kobiety niepełnosprawne. (§ 81 a)

Propagować umiejętność pisania i czytania przy jednoczesnej promocji umiejętności życiowych, wiedzy naukowej i technicznej oraz działań zmierzających do rozszerzenia definicji umiejętności pisania i czytania. (§ 81 f)

Promować oświatę bez żadnych barier dla młodocianych kobiet w ciąży oraz młodych matek, włączając w to dostępne i tanie usługi w zakresie opieki nad dziećmi

**Cel strategiczny B.2.
Likwidować analfabetyzm kobiet**

¹ Polska ratyfikowała *Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych* w 1977r.

Cel strategiczny B.3.

Poprawić dostęp kobiet do szkolenia zawodowego, nauki i technologii oraz ustawicznego kształcenia

Opracować i realizować strategie dotyczące oświaty, szkolenia, przekwalifikowywania kobiet, szczególnie młodych oraz próbujących powrócić do pracy, aby zapewnić im umiejętności dostosowania się do zmienionych warunków społecznych i gospodarczych, co zwiększy ich szanse na znalezienie zatrudnienia. (§ 82 a)

Uznać możliwości zdobycia przez dziewczęta i kobiety wykształcenia nieformalnego w systemie oświatowym. (§ 82 b)

Zapewnić kobietom i dziewczętom informacje o dostępności i korzyściach płynących ze szkolenia zawodowego i kształcenia ustawicznego. (§ 82 c)

Opracować edukacyjne i szkoleniowe programy dla kobiet bezrobotnych w celu zapewnienia im nowej wiedzy i umiejętności, które poprawią i poszerzą ich szanse na znalezienie zatrudnienia, włącznie z pracą na własny rachunek oraz rozwinięciem ich umiejętności w zakresie przedsiębiorczości. (§ 82 d)

Poprawić dostęp dziewcząt i kobiet do oświaty i szkolenia zawodowego, jak również zapewnić ukończenie przez nie nauczania i szkolenia zawodowego w dziedzinach takich jak: matematyka i inne nauki ścisłe, inżynieria, ochrona środowiska i technologia, technologia informacji

Poprawić dostęp dziewcząt i kobiet do oświaty i szkolenia zawodowego, jak również zapewnić ukończenie przez nie nauczania i szkolenia zawodowego w dziedzinach takich jak: matematyka i inne nauki ścisłe, inżynieria, ochrona środowiska i technologia, technologia informacji oraz wysoko rozwinięta technologia, a także szkolenie w zakresie zarządzania. (§ 82 e)

Promować kluczową rolę kobiet w programach badań nad żywnością i rolnictwem, a także w programach uzupełniających i oświatowych. (§ 82 f)

Wspierać programy i materiały nauczania promujące szkolenie kobiet i mężczyzn w zawodach nietradycyjnych. Wspierać rozwój wielodyscyplinarnych kursów dla nauczycieli matematyki i innych nauk ścisłych, w celu uświadomienia im znaczenia nauki i technologii w życiu kobiet. (§ 82 g)

Rozwijać strategie i programy mające na celu zachęcanie kobiet do udziału we wszystkich programach nauki rzemiosła. (§ 82 i)

Zwiększyć liczbę szkoleń uzupełniających w dziedzinach technicznych, z zakresu zarządzania, rolnictwa, jak również marketingu dla kobiet zajmujących się rolnictwem, rybołówstwem, przemysłem i handlem, sztuką i rzemiosłem, w celu zwiększenia ich możliwości zarobkowych, a także udziału w procesie podejmowania decyzji gospodarczych, w szczególności za pośrednictwem organizacji kobiecych na szczeblu lokalnym oraz w celu zwiększenia ich wkładu w rozwój produkcji, marketingu i handlu, nauki i technologii. (§ 82 j)

Zapewnić dostęp do wysokiej jakości nauczania i szkoleń kobietom bez wykształcenia, lub o niskim poziomie wykształcenia, kobietom niepełnosprawnym oraz legalnym migrantkom, uchodźczyniom i przesiedlonym w celu poprawy ich szans na znalezienie pracy. (§ 82 k)

Zadania dla rządów, władz oświatowych, instytucji oświatowych oraz akademickich

Opracować zalecenia i programy, podręczniki oraz pomoce szkolne wolne od stereotypowego podejścia do spraw płci na wszystkich poziomach nauczania. Wprowadzić szkolenie nauczycieli w powiązaniu ze wszystkimi zainteresowanymi: wydawcami, nauczycielami, władzami państwowymi i stowarzyszeniami rodziców. (§ 83 a)

Opracować programy i materiały szkoleniowe dla nauczycieli i wychowawców, podnoszących świadomość na temat statusu, roli i udziału kobiet i mężczyzn w rodzinie (zdefiniowanej w paragrafie 29) oraz w społeczeństwie. W tym kontekście promować równość, współpracę, wzajemny szacunek i podział obowiązków pomiędzy dziewczęta i chłopców zaczynając od okresu przedszkolnego. (§ 83 b)

Opracować programy i materiały szkoleniowe dla nauczycieli i wychowawców podnoszących świadomość ich roli w procesie edukacyjnym, w celu zapewnienia im skutecznych strategii nauczania uwrażliwionego na problematykę płci. (§ 83 c)

Cel strategiczny B.4.

Rozwijać oświatę i szkolenia oparte na zasadzie nie-dyskryminacji

Opracować zalecenia i programy, podręczniki oraz pomoce szkolne wolne od stereotypowego podejścia do spraw płci na wszystkich poziomach nauczania

Rozwijać szkolenia i stwarzać wszystkim kobietom wyrabiania umiejętności kierowniczych celem zachęcenia ich do przyjęcia ról kierowniczych zarówno w życiu studenckim, jak i w dorosłym życiu społecznym

Zapewnić dostęp większej liczbie kobiet do tworzenia polityki oświatowej oraz podejmowania decyzji, w szczególności nauczycielkom, na wszystkich poziomach nauczania i w dyscyplinach akademickich tradycyjnie zdominowanych przez mężczyzn, w dziedzinach takich, jak nauki ścisłe i technologiczne. (§ 83 f)

Wspierać i rozwijać studia oraz badania na temat płci na wszystkich szczeblach oświaty, szczególnie na studiach podyplomowych. Uwzględniać wyniki tych badań przy opracowywaniu programów, w tym programów uniwersyteckich, podręczników i pomocy szkolnych oraz w szkoleniu nauczycieli. (§ 83 g)

Rozwijać szkolenia i stwarzać wszystkim kobietom możliwość wyrabiania umiejętności kierowniczych celem zachęcenia ich do przyjęcia ról kierowniczych zarówno w życiu studenckim, jak i w dorosłym życiu społecznym. (§ 83 h)

Rozwijać programy oświatowe z zakresu praw człowieka uwzględniające problem płci na wszystkich poziomach nauczania. Włączyć w program studiów dyplomowych i podyplomowych z zakresu prawa oraz nauk społecznych i politycznych wiedzę o prawach kobiet w kontekście praw człowieka zgodnie z konwencjami ONZ. (§ 83 j)

Usunąć bariery prawne i społeczne uniemożliwiające kształcenie w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego w ramach oficjalnego systemu kształcenia na temat problemów zdrowia kobiet. (§ 83 k)

Zachęcać, przy udziale rodziców oraz we współpracy z kadrą nauczającą i instytucjami oświatowymi, do tworzenia programów edukacyjnych przeznaczonych dla dziewcząt i chłopców – rozwijających poczucie własnej wartości, kształtujących świadomość i odpowiedzialność w sferze życia seksualnego. Rozwijać zintegrowane usługi w celu zapobiegania niepożądaney ciąży, rozprzestrzeniania się chorób przenoszonych drogą płciową, w szczególności HIV/AIDS oraz zjawiskom takim, jak przemoc i nadużycia seksualne. (§ 83 l)

Stworzyć i poprawić uwrażliwiające na sprawy płci programy dla dziewcząt i kobiet w każdym wieku w instytucjach oświatowych i społecznych, jak również wspierać awans kobiet we wszystkich dziedzi-

nach sportu i aktywności fizycznej, w tym w trenerstwie, szkoleniu i zarządzaniu oraz w charakterze uczestniczek na szczeblu krajowym, regionalnym i międzynarodowym. (§ 83 m)

Zapewnić poszanowanie przez instytucje oświatowe różnicy płci, równości, różnorodności kulturowej, religijnej i innego rodzaju. (§ 83 p)

Promować programy oświatowe, szkoleniowe i odpowiednie programy informacyjne przeznaczone dla kobiet wiejskich i rolniczek przy zastosowaniu dostępnych i odpowiednich technologii, środków masowego przekazu, np. programów radiowych, kaset i punktów objazdowych. (§ 83 q)

Usunąć wszelkie przeszkody utrudniające dostęp dziewcząt w ciąży oraz młodych matek do zdobycia oficjalnego wykształcenia, jak również zapewnić opiekę nad dziećmi i inne usługi pomocnicze. (§ 83 s)

Zadania dla rządów

Zapewnić wymagane środki budżetowe dla sektora oświaty. (§ 84 a)

Utworzyć na odpowiednich szczeblach mechanizmy ds. kontroli realizacji reform i środków oświatowych w odpowiednich ministerstwach. (§ 84 b)

Zadania dla rządów oraz prywatnych i państwowych instytucji, fundacji, instytutów badawczych oraz organizacji pozarządowych

Uruchomić dodatkowe fundusze pochodzące z instytucji sektora prywatnego i publicznego, fundacji, instytutów badawczych oraz organizacji pozarządowych w celu umożliwienia dziewczętom i kobietom, jak również chłopcom i mężczyznom zdobycia wykształcenia na równych prawach, ze szczególnym uwzględnieniem społeczeństw zdominowanych. (§ 85 a)

Zapewnić finansowanie specjalnych programów, takich jak programy z zakresu matematyki i innych nauk ścisłych oraz technologii komputerowej, w celu zwiększenia szans wszystkich dziewcząt i kobiet. (§ 85 b)

Cel strategiczny B.5.

Przydzielić odpowiednie środki na reformy oświatowe oraz kontrolę ich realizacji

Zapewnić finansowanie specjalnych programów, takich jak programy z zakresu matematyki i innych nauk ścisłych oraz technologii komputerowej, w celu zwiększenia szans wszystkich dziewcząt i kobiet

Prowadzić międzynarodową kampanię promującą prawo kobiet i dziewcząt do wykształcenia

Zwiększyć finansowanie dla potrzeb kształcenia oraz szkolenia dziewcząt i kobiet, jako priorytet w programach pomocy w rozwoju. (§ 86 a)

Współdziałać z rządem korzystającym ze środków pomocowych, zmierzającym do zapewnienia utrzymania lub zwiększenia finansowania kształcenia kobiet w ramach programów strukturalnego dostosowania i odbudowy gospodarczej, w tym w programach kredytowania i stabilizacji. (§ 86 b)

Zadania w skali globalnej dla międzynarodowych i międzyrządowych organizacji (szczególnie UNESCO)

Kontrolować osiągnięty postęp przy zastosowaniu wskaźników oświatowych zebranych przez organy krajowe, regionalne i międzynarodowe. (§ 87 a)

Zapewnić pomoc techniczną – na życzenie – krajom rozwijającym się, w celu zwiększenia możliwości kontrolowania postępu w ograniczaniu różnic pomiędzy kobietami i mężczyznami w dziedzinie wykształcenia, szkolenia i badań oraz w zakresie poziomu osiągnięć we wszystkich dziedzinach, szczególnie wykształcenia podstawowego oraz likwidacji analfabetyzmu. (§ 87 b)

Prowadzić międzynarodową kampanię promującą prawo kobiet i dziewcząt do wykształcenia. (§ 87 c)

Przydzielić znaczną część środków na podstawową oświatę dla dziewcząt i kobiet. (§ 87 d)

Przydzielić znaczną część środków na podstawową oświatę dla dziewcząt i kobiet

Zagwarantować dostęp do szerokiej gamy programów oświatowych i szkoleniowych. (§ 88 a)

Zapewnić pomoc w zakresie opieki na dziećmi oraz innych usług, aby ułatwić matkom kontynuację nauki. (§ 88 b)

Opracować elastyczne programy oświatowe, szkoleniowe oraz programy przekwalifikowania, które ułatwią kobietom zmianę pracy na wszystkich etapach ich życia. (§ 88 c)

Opracowała Bożena Chołuj na podstawie „Platformy działania”, dokumentu końcowego IV Światowej Konferencji na rzecz Kobiet (Pekin 1995).

Cel strategiczny B.6.

Pomagać w zdobywaniu przez dziewczęta i kobiety wiedzy i szkoleniu się przez całe życie

Opracować elastyczne programy oświatowe, szkoleniowe oraz programy przekwalifikowania, które ułatwią kobietom zmianę pracy na wszystkich etapach ich życia

Platforma działania
Dział C

Dobre zdrowie jest warunkiem koniecznym do prowadzenia owocnego i dającego poczucie spełnienia życia, zaś prawo wszystkich kobiet do kontrolowania wszelkich aspektów swojego zdrowia, a w szczególności sterowania swoją płodnością stanowi podstawę wzmocnienia pozycji kobiet

Diagnoza

Na kobiety oddziałuje wiele takich samych czynników zdrowotnych jak na mężczyzn, jednakże kobiety reagują na nie inaczej. Negatywny wpływ na zdrowie kobiet mają ubóstwo i zależność ekonomiczna, stosowana wobec nich przemoc, negatywne postawy wobec kobiet i dziewcząt, dyskryminacja ze względu na przynależność rasową oraz inne formy dyskryminacji, ograniczony wpływ wielu kobiet na ich życie seksualne i reprodukcyjne, a także brak wpływu na procesy podejmowania decyzji. (§ 92)

Dobre zdrowie jest warunkiem koniecznym do prowadzenia owocnego i dającego poczucie spełnienia życia, zaś prawo wszystkich kobiet do kontrolowania wszelkich aspektów swojego zdrowia, a w szczególności sterowania swoją płodnością stanowi podstawę wzmocnienia pozycji kobiet. (§ 92)

W większości krajów ignorowanie reprodukcyjnych praw kobiet ogranicza poważnie ich szanse w życiu publicznym i prywatnym, w tym szanse związane ze zdobyciem wykształcenia oraz wzmocnieniem pozycji ekonomicznej i politycznej. Możliwości kobiet w zakresie decydowania o swojej własnej płodności stwarzają ważną podstawę do realizacji przez nie innych praw. Dla poprawy zdrowia kobiet zasadnicza jest również wspólna odpowiedzialność kobiet i mężczyzn w sprawach związanych z zachowaniami seksualnymi i reprodukcyjnymi. (§ 97)

Niebezpieczne aborcje zagrażają życiu dużej liczby kobiet, stanowiąc **poważny problem zdrowia publicznego**, gdyż w pierwszym rzędzie najbardziej zagrożone są najuboższe i najmłodsze kobiety. Większości przypadków śmiertelnych, problemów zdrowotnych oraz uszkodzeń ciała można zapobiec poprzez poprawę dostępu do odpowiednich usług opieki zdrowotnej, w tym do bezpiecznych i skutecznych metod planowania rodziny oraz podstawowej opieki położniczej. (§ 97)

Kobiety muszą mieć zagwarantowane równe z mężczyznami **prawo** do zapewnienia sobie **możliwie najwyższego standardu zdrowia fizycznego i psychicznego we wszystkich fazach swojego życia.** (§ 89, 92)

Definicje, pojęcia, prawa

Zdrowie jest stanem pełnego komfortu w aspekcie fizycznym, psychicznym i społecznym, a nie wyłącznie brakiem choroby lub osłabienia. Pojęcie zdrowia kobiet obejmuje ich dobre samopoczucie w sensie emocjonalnym, społecznym i fizycznym i jest zdeterminowane przez społeczne, polityczne i ekonomiczne warunki życia kobiet, jak również przez ich fizjologię. (§ 89)

Zdrowie reprodukcyjne jest stanem całkowitego fizycznego, psychicznego i społecznego dobrego samopoczucia, a nie wyłącznie brakiem choroby lub osłabienia, we wszystkich sprawach związanych z **układem rozrodczym** oraz jego funkcjami i procesami. Zdrowie reprodukcyjne jest zatem oparte na założeniu, że:

- ludzie mogą prowadzić satysfakcjonujące i bezpieczne życie seksualne,
- mają wolność decydowania czy, kiedy i jak często chcą mieć dzieci.

Z ostatniego warunku wynika

- prawo mężczyzn i kobiet do informacji oraz dostępu do bezpiecznych, skutecznych, po przystępnej cenie oraz możliwych do zaakceptowania, wybranych przez nich metod planowania rodziny, jak również innych wybranych przez nich, niesprzecznych z prawem, metod regulacji płodności,
- prawo dostępu do odpowiednich usług w zakresie opieki zdrowotnej, która umożliwi kobietom bezpieczną ciążę i poród oraz w najlepszy sposób zapewni parom możliwość posiadania zdrowego dziecka. (§ 94)

Zdrowie seksualne – jego celem jest poprawa jakości życia i stosunków osobistych, a nie tylko poradnictwo i opieka w zakresie reprodukcji i chorób przenoszonych drogą płciową. (§ 94)

Zdrowie jest stanem pełnego komfortu w aspekcie fizycznym, psychicznym i społecznym, a nie wyłącznie brakiem choroby lub osłabienia. Pojęcie zdrowia kobiet obejmuje ich dobre samopoczucie w sensie emocjonalnym, społecznym i fizycznym i jest zdeterminowane przez społeczne, polityczne i ekonomiczne warunki życia kobiet, jak również przez ich fizjologię

Prawa kobiet jako prawa człowieka zawierają prawo do kierowania oraz swobodnego decydowania o sprawach związanych z seksualnością, w tym sprawach dotyczących zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, w sposób wolny od przymusu, dyskryminacji i przemocy

Prawa reprodukcyjne obejmują pewne **prawa człowieka**, które zostały już uznane w ustawodawstwach krajowych, międzynarodowych dokumentach praw człowieka oraz innych uzgodnionych dokumentach. Prawa te opierają się na uznaniu podstawowego prawa wszystkich par i jednostek:

- do swobodnego i odpowiedzialnego decydowania o liczbie i czasie przychodzenia na świat ich dzieci i odstępach między nimi,

- do informacji i środków umożliwiających realizację tego celu, a także prawa do zapewnienia sobie najwyższego standardu zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego.

Dotyczy to również wolnego od dyskryminacji, przymusu i przemocy prawa do podejmowania decyzji w sprawach reprodukcji, zgodnie z dokumentami praw człowieka. Korzystając z tego prawa, pary i jednostki powinny uwzględniać swoje potrzeby życiowe, potrzeby swoich przyszłych dzieci, jak również swoje zobowiązania wobec społeczeństwa. (§ 95)

(Prawa seksualne)¹ Prawa kobiet jako prawa człowieka zawierają prawo do kierowania oraz swobodnego decydowania o sprawach związanych z seksualnością, w tym sprawach dotyczących zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, w sposób wolny od przymusu, dyskryminacji i przemocy. Oparte na zasadach równości stosunki między kobietami i mężczyznami w sprawach związków seksualnych i reprodukcji, uwzględniające pełne poszanowanie integralności człowieka, wymagają wzajemnego szacunku, zgody oraz przyjęcia wspólnej odpowiedzialności za zachowania seksualne i ich konsekwencje. (§ 96)

Działania, które powinny podjąć rządy

Mechanizmy wdrożeniowe

Stworzenie ministerialnych i międzyresortowych mechanizmów do spraw monitorowania i realizacji polityki zdrowotnej na rzecz kobiet. Reformy programów zdrowotnych, a także stworzenie w obrębie najwyższych władz państwowych komórek odpowiedzialnych za planowanie i kontrolę włączenia problematyki zdrowia kobiet w strategię i programy wszystkich odnośnych agend rządowych. (C.5, § 110 e)

¹ Chociaż termin *prawa seksualne* nie znalazł się w *Platformie działania*, jednak pojęcie to znajduje się implícite w § 96.

Nadanie priorytetu problematyce zdrowia kobiet, stworzenie mechanizmów koordynacji i realizacji zadań *Platformy działania* i innych, ważnych umów międzynarodowych. (C.5, § 111 c)

Przegląd prawodawstwa krajowego

Potwierdzenie prawa do korzystania przez kobiety i dziewczęta z możliwie najwyższych standardów ochrony zdrowia fizycznego i psychicznego poprzez zawarcie tego w prawodawstwie krajowym. Dokonanie przeglądu obowiązującego ustawodawstwa z punktu widzenia przepisów prawnych dotyczących zdrowia oraz polityki zdrowotnej. (C.1, § 106 b)

Zobowiązania finansowe

Zwiększenie środków budżetowych na podstawowe usługi medyczne i socjalne przy odpowiednim wsparciu opieki specjalistycznej oraz zwrócenie szczególnej uwagi na reprodukcyjne i seksualne zdrowie dziewcząt i kobiet, a także przyznanie priorytetu programom zdrowotnym w obszarach wiejskich i biednych obszarach miejskich. (C.5, § 110 a)

Opracowanie polityki sprzyjającej inwestycjom w dziedzinie ochrony zdrowia kobiet oraz zwiększenie środków finansowych przeznaczonych na te inwestycje. (C.5, § 111 a)

Rozwijanie innowacyjnych sposobów finansowania usług medycznych poprzez promowanie udziału lokalnej społeczności i lokalnych środków finansowych. Zwiększenie alokacji budżetowych przeznaczonych na wspieranie lokalnych ośrodków zdrowia oraz programów i działań opierających się na społecznościach lokalnych, pomagających zaspokoić specyficzne potrzeby kobiet w dziedzinie ochrony zdrowia. (C.5, § 110 b)

Służba zdrowia

Ulepszenie usług zdrowotnych, szkoleń dla pracowników służby zdrowia oraz sposobu przekazywania informacji na temat zdrowia. Położenie dużego nacisku na to, by pracownicy służby zdrowia wykazywali wrażliwość na kwestie płci, umieli porozumiewać się i kontaktować, a także przestrzegali prawa pacjentów do intymności i poufności. Takie usługi, informacja i szkolenie powinny opierać się na podejściu holistycznym (tzn. całościowym). (C.1, § 106 f)

**Potwierdzenie
prawa
do korzystania
przez kobiety
i dziewczęta
z możliwie
najwyższych
standardów
ochrony zdrowia
fizycznego
i psychicznego
poprzez zawarcie
tego w prawo-
dawstwie
krajowym**

Wszystkie kobiety mają prawo do informacji o możliwości wyboru sposobów leczenia, w tym o korzyściach i możliwych efektach ubocznych

Zapewnienie, by programy szkół medycznych oraz programy innych szkoleń w zakresie opieki zdrowotnej obejmowały uwrażliwienie na kwestie płci, kompleksowe i obowiązkowe kursy na temat zdrowia kobiety. (C.2, § 107 p)

Zapewnienie zgodności programów działania ze standardami etycznymi i prawami człowieka.

Służba zdrowia i wszyscy jej pracownicy powinni postępować zgodnie z **prawami człowieka** i przestrzegać norm etycznych, zawodowych, a także wykazywać wrażliwość na kwestie płci przy świadczeniu usług zdrowotnych na rzecz kobiet za ich świadomą i dobrowolną zgodą, w oparciu o uzyskane informacje na temat tych usług. (C.1, § 106 g)

Wszystkie kobiety mają prawo do informacji o możliwości wyboru sposobów leczenia, w tym o korzyściach i możliwych efektach ubocznych. (C.1, § 106 h)

Podstawy tworzenia programów

Wielu ludzi na świecie nie osiąga właściwego stanu zdrowia reprodukcyjnego z powodu takich czynników jak:

- nieodpowiedni poziom wiedzy na temat seksualności człowieka oraz niewłaściwa lub zła jakość informacji i usług związanych ze zdrowiem reprodukcyjnym,
- duża liczba zachowań seksualnych wysokiego ryzyka,
- dyskryminacyjne praktyki społeczne oraz ograniczony wpływ wielu kobiet i dziewcząt na własne życie seksualne i reprodukcyjne.

Z powodu braku informacji i dostępu do odpowiednich usług, w większości krajów szczególnie zagrożona jest młodzież. Starsze kobiety i mężczyźni mają odmienne problemy związane ze zdrowiem reprodukcyjnym i seksualnym, które często nie są należycie traktowane. (*Diagnoza*, § 95)

Promocja odpowiedzialnego korzystania z praw reprodukcyjnych przez wszystkich ludzi powinna stanowić podstawę dla rządowych i społecznych strategii i programów w dziedzinie zdrowia reprodukcyjnego, z uwzględnieniem planowania rodziny. (*Diagnoza*, § 95)

Strategie i programy powinny uwzględniać promocję stosunków między płciami opartych na wzajemnym szacunku i zasadach sprawiedliwości, a w szczególności zaspokojenie potrzeb młodzieży w zakresie oświaty i usług, które umożliwią jej pozytywne i odpowiedzialne rozwiązywanie problemów związanych z seksualnością. (*Diagnoza*, § 95)

Partnerstwo z organizacjami pozarządowymi
Opracowanie i wdrożenie, **we współpracy z kobietami i organizacjami społecznymi**, programów zdrowia uwzględniających: różnice płci, zdecentralizowaną służbę zdrowia, potrzeby kobiet przez całe życie, ich różnorodne role, obowiązki i zajęcia, specjalne potrzeby kobiet wiejskich i kobiet niepełnosprawnych oraz zróżnicowane potrzeby kobiet w zależności od wieku i warunków życiowych. Kobiety, w szczególności ze środowisk lokalnych i rdzennych, powinny być włączane do określania priorytetów i tworzenia programów w zakresie ochrony zdrowia. (C.1, § 106 c)

Ustanowienie mechanizmów wspierania i włączenia **organizacji pozarządowych**, szczególnie organizacji kobiecych, grup zawodowych i innych instytucji działających na rzecz poprawy zdrowia dziewcząt i kobiet, do tworzenia polityki rządowej, opracowywania programów i ich realizacji w sektorze zdrowia i sektorach pokrewnych na wszystkich szczeblach. (C.1, § 106 s)

Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz zdrowia kobiet, a także pomaganie w tworzeniu sieci, w celu poprawy koordynacji i współpracy między wszystkimi sektorami, które mają wpływ na zdrowie. (C.1, § 106 t)

Strategie i programy powinny uwzględniać promocję stosunków między płciami opartych na wzajemnym szacunku i zasadach sprawiedliwości

Cel strategiczny C.1.

Zwiększenie dostępu kobiet w ciągu całego ich życia do odpowiednich, po przystępnej cenie i dobrej jakości, usług ochrony zdrowia do informacji i usług pokrewnych

Dostępność usług

Zapewnienie lepiej dostępnych, osiągalnych również pod względem finansowym, podstawowych, wysokiej jakości usług zdrowotnych, włączając w to opiekę w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, obejmującą także informacje i usługi związane z planowaniem rodziny. (§ 106 e, i)

Wzmocnienie i reorientacja służby zdrowia, w szczególności podstawowej opieki zdrowotnej, w celu zapewnienia powszechnego dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych dziewczętom i kobietom. (§ 106 i)

Opieka zdrowotna przez całe życie

Zapewnienie, by **dziewczeta** miały stały dostęp do niezbędnych informacji i usług w zakresie zdrowia i żywienia w okresie dojrzewania, aby ułatwić im zdrowe przejście od okresu dzieciństwa do życia dorosłego. (§ 106 m)

Doskonalenie informacji, programów i usług mających na celu pomoc kobietom w zrozumieniu **zmian związanych ze starzeniem** się i w dostosowaniu się do tych zmian. Zaspokajanie potrzeb zdrowotnych kobiet starszych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na te, które są niesamodzielne z przyczyn fizycznych lub psychologicznych. (§ 106 n)

Zapewnienie usług wspierających niepełnosprawne dziewczęta i kobiety w każdym wieku. (§ 106 o)

Przemoc wobec dziewcząt i kobiet

Włączenie usług związanych ze zdrowiem psychicznym do systemu podstawowej opieki zdrowotnej. Rozwój programów pomocowych oraz szkolenie pracowników podstawowej służby zdrowia, aby rozpoznawali potrzeby i zapewniali opiekę dziewczętom i kobietom, które doświadczyły przemocy w jakiegokolwiek formie, szczególnie wykorzystywania seksualnego lub przemocy w rodzinie. (§ 106 q)

Określenie specjalnej polityki, opracowanie programów i przyjęcie ustawodawstwa w celu eliminacji lub złagodzenia negatywnych środowiskowych i zawodowych wpływów na zdrowie, związanych z pracą w domu, w miejscu pracy i poza nimi; ze zwróceniem szczególnej uwagi na kobiety ciężarne i karmiące. (§ 106 p)

Zmniejszanie zagrożeń dla środowiska naturalnego, które stanowią wzrastające niebezpieczeństwo dla zdrowia, szczególnie w biednych regionach i społecznościach. Stosowanie zasad podejścia zapobiegawczego. (§ 107 n)

Aborcja

Należy uznać prawo kobiet i mężczyzn do informacji oraz bezpiecznych, skutecznych, dostępnych i akceptowanych metod planowania rodziny zgodnie z ich własnym wyborem, jak również innych wybranych przez nich metod regulacji płodności, które nie są sprzeczne z prawem oraz prawo do bezpiecznej ciąży i porodu. (§ 97)

Aborcja w żadnym wypadku nie powinna być promowana jako metoda planowania rodziny. Wszystkie rządy i odpowiednie organizacje międzyrządowe oraz pozarządowe wzywa się do większego zaangażowania w sprawy zdrowia kobiet, do zajęcia się wpływem na zdrowie niebezpiecznej aborcji², z **potraktowaniem tej sprawy jako głównego problemu zdrowia publicznego** oraz do zmniejszenia liczby przypadków odwoływania się do aborcji, dzięki rozwijaniu i doskonaleniu usług w zakresie planowania rodziny. Należy nadać szczególny priorytet zapobieganiu niepożądanym ciążom i podejmować wszelkie starania na rzecz wyeliminowania potrzeby aborcji. W przypadku niepożądanego ciąży, należy zapewnić kobietom łatwy dostęp do wiarygodnej informacji i poradnictwa. Gdy aborcja nie jest niezgodna z prawem, powinna być bezpieczna. We wszystkich przypadkach kobiety powinny mieć dostęp do odpowiedniej jakości usług przy leczeniu komplikacji wynikających z aborcji. Należy niezwłocznie zaoferować usługi w zakresie poradnictwa postaborcyjnego, edukacji i planowania rodziny, co może rów-

Należy uznać
prawo kobiet
i mężczyzn
do informacji
oraz dostępu
do bezpiecznych,
skutecznych,
dostępnych
i akceptowanych
metod planowania
rodziny zgodnie
z ich własnym
wyborem

Należy nadać
szczególny
priorytet
zapobieganiu
niepożądanym
ciążom
i podejmować
wszelkie starania
na rzecz
wyeliminowania
potrzeby aborcji

² Niebezpieczna aborcja jest definiowana jako postępowanie mające na celu zakończenie niechcianej ciąży przez osoby nie posiadające niezbędnych kwalifikacji albo w warunkach nie spełniających minimalnych norm medycznych, albo przy zaistnieniu obu tych okoliczności (Zapobieganie i postępowanie w wypadku niebezpiecznej aborcji, Raport WHO/MSM/92.5).

nież przyczynić się do uniknięcia powtórnych aborcji. **Należy rozważyć rewizję przepisów prawnych przewidujących kary w stosunku do kobiet, które poddały się zabiegom nielegalnej aborcji.** (§ 106 k)

Cel strategiczny C.2.

Wzmocnienie programów o charakterze profilaktycznym promujących zdrowie kobiety

Współdział mężczyzn

Zachęcanie mężczyzn do równego dzielenia się z kobietami obowiązkami związanymi z opieką nad dziećmi i obowiązkami domowymi oraz do zapewnienia ich współdziałania w utrzymaniu rodziny, nawet wówczas, gdy nie mieszkają oni ze swoimi rodzinami. (§ 107 c)

Przemoc

Przyjęcie określonych środków zapobiegawczych, wraz ze sformułowaniem i wprowadzaniem w życie odpowiednich praw służących ochronie kobiet, młodzieży oraz dzieci przed wszelkimi formami wykorzystywania, takimi jak wykorzystywanie seksualne, wyzysk, handel kobietami czy przemoc, włączając w to opracowanie i wprowadzenie prawa, a także zapewnienie ochrony prawnej, lekarskiej i innych form pomocy. (§ 107 q)

Edukacja publiczna

Przygotowanie oraz rozpowszechnienie dostępnych informacji na temat zdrowia, a zwłaszcza seksualności i reprodukcji poprzez: publiczne kampanie na rzecz zdrowia, środki masowego przekazu, poradnictwo i systemy edukacyjne, opracowane tak, by zagwarantować kobietom i mężczyznom, zwłaszcza młodym ludziom, uzyskanie odpowiedniej wiedzy. (§ 107 e)

Promowanie stosunków między kobietami i mężczyznami opartych na wzajemnym poszanowaniu i sprawiedliwości oraz zapewnienie młodzieży odpowiedniej edukacji i usług, które pomogą im podchodzić do swojej seksualności w sposób pozytywny i odpowiedzialny. (C.3, § 108 k)

Rozpoznanie specyficznych potrzeb młodzieży oraz wprowadzenie odpowiednich programów, takich jak programy oświatowe i informacyjne na temat zdrowia seksualnego i rozrodczości oraz na temat chorób przenoszonych drogą płciową, w tym HIV/AIDS, przy uwzględnieniu praw dziecka oraz odpowiedzialności, praw i obowiązków rodziców. (§ 107 g)

Usunięcie barier o charakterze prawnym, regulacyjnym i społecznym uniemożliwiających kształcenie w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego w ramach oficjalnego systemu kształcenia na temat problemów zdrowia kobiet. (B.4, § 83 k)

Osteoporoza i nowotwory kobiece

Stworzenie i wprowadzenie rozległych i spójnych programów zapobiegania, diagnozowania oraz leczenia osteoporozy – dolegliwości, która dotyczy przede wszystkim kobiet. (§ 107 l)

Ustanowienie i/lub wzmocnienie programów i usług, łącznie z kampaniami w środkach masowego przekazu, w dziedzinie zapobiegania, wczesnego wykrywania i leczenia raka piersi, szyjki macicy oraz innych rodzajów raka narządów rozrodczych. (§ 107 m)

Dokonanie przeglądu i zmiany praw oraz zwalczanie praktyk, które przyczyniają się do większej podatności kobiet na choroby takie jak AIDS lub inne choroby przenoszone drogą płciową. Wdrożenie przepisów prawnych, programów i działań chroniących kobiety i dziewczynki przed dyskryminacją związaną z AIDS/ HIV. (§ 108 b)

Zapewnienie, poprzez system podstawowej opieki medycznej, powszechnego dostępu do odpowiednich i osiągalnych usług zapobiegających chorobom przenoszonym drogą płciową, w tym HIV/AIDS. Rozszerzenie dostępu do poradnictwa oraz opartej na dobrowolności i poufności diagnostyki i leczenia dla kobiet. Spowodowanie tego, by wysokiej jakości prezerwatywy oraz lekarstwa do walki z chorobami przenoszonymi drogą płciową były zamawiane i rozprowadzane w ramach usług służby zdrowia. (§ 108 m)

Cel strategiczny C.3.

**Podjęcie inicjatyw
respektujących
kwestie płci,
związanych
z przeciwdziałaniem
chorobom
przenoszonym
drogą płciową,
HIV/AIDS oraz
dotyczących
problemów
zdrowia
seksualnego
i reprodukcyjnego**

Cel strategiczny C.4.

**Promowanie
badań
i rozpowszechnia-
nie informacji
w dziedzinie
zdrowia kobiety**

Szkolenie badaczy oraz wprowadzenie systemów, które pozwolą na korzystanie z zebranych danych, przeanalizowanych i podzielonych między innymi wg takich kryteriów jak: płeć, wiek, inne określone kryteria demograficzne, a także zróżnicowanie społeczno-ekonomiczne. Systemy te będą mogły być wykorzystane podczas podejmowania decyzji, planowania, monitoringu i oceny. (§ 109 a)

Promowanie uwrażliwionego na aspekty płci i skoncentrowanego na kobietach leczenia, technologii i badań w dziedzinie zdrowia. Dbanie aby informacja była dostępna dla kobiet, umożliwiając im podejmowanie świadomych i odpowiedzialnych decyzji. (§ 109 b)

Rozwinięcie mechanizmów oceny i rozpowszechniania dostępnych danych i wyników badań m.in. wśród badaczy, osób kształtujących politykę, pracowników służby zdrowia i grup kobiecych. (§ 109 k)

Badanie biomedyczne i rozwój technologii

Zapewnienie finansowania i instytucjonalnego wspierania badań nad bezpiecznymi, skutecznymi, dostępnymi i akceptowanymi metodami i technologiami służącymi seksualnemu i reprodukcyjnemu zdrowiu kobiet i mężczyzn, w tym badań nad bezpieczniejszymi, skuteczniejszymi, dostępniejszymi i bardziej akceptowanymi metodami:

■ regulacji płodności, w tym naturalnymi metodami planowania rodziny dla obu płci,

■ ochrony przed HIV/AIDS oraz innymi chorobami przenoszonymi drogą płciową, a także prostymi i tanimi metodami diagnozowania tych chorób.

Badaniom tym, na wszystkich etapach, powinny towarzyszyć konsultacje z przyszłymi użytkownikami tych metod, również pod kątem uwrażliwienia na kwestie płci, w szczególności z perspektywy kobiet. Powinny one ściśle opierać się na akceptowanych przez wspólnotę międzynarodową zasadach prawnych, etycznych i medycznych oraz standardach naukowych dotyczących badań biomedycznych. (§ 109 h)

Badania społeczno-kulturalne i ekonomiczne

Zwiększenie finansowego i innego wsparcia ze wszystkich źródeł dla badań nad usługami medycznymi dla kobiet oraz badań nad społecznymi, ekonomicznymi i politycznymi przyczynami problemów zdrowotnych kobiet oraz ich konsekwencja-

mi. Badanie wpływu nierówności ze względu na płeć i wiek – szczególnie zagadnień takich jak: chroniczne i niezakaźne choroby – choroba naczyńowa i inne choroby serca, rak – infekcje i uszkodzenia dróg rodnych kobiet, HIV/AIDS i inne choroby przenoszone drogą płciową, przemoc w domu, bezpieczeństwo pracy, kalectwo, problemy zdrowotne związane z zanieczyszczeniem środowiska, choroby tropikalne oraz problemy zdrowia wieku podeszłego. (§ 109 d)

Informowanie kobiet o czynnikach zwiększających ryzyko zachorowalności na raka i infekcje dróg rodnych w celu ułatwienia im podjęcia świadomej decyzji w sprawach swojego zdrowia. (§ 109 e)

Wspieranie i finansowanie badań społecznych, ekonomicznych, politycznych i kulturowych na temat tego, jaki wpływ na zdrowie kobiety, łącznie z etiologią i epidemiologią, świadczonymi usługami i skutkami leczenia, wywierają nierówności wynikające ze stereotypowego postrzegania płci. (§ 109 f)

Rozwijanie lokalnych usług medycznych oraz stworzenie specjalnie wytyczonych prewencyjnych programów zdrowotnych przy udziale społeczności lokalnych wrażliwych na problematykę płci. (§ 110 c)

Wyznaczenie celów i czasu ich realizacji w dziedzinie poprawy zdrowia kobiet oraz w dziedzinie planowania, wdrażania, monitoringu i oceny programów, opartych na badaniach uwzględniających problematykę obu płci. Programy te powinny uwzględniać ilościowe i jakościowe dane wg płci, wieku i innych określonych kryteriów demograficznych oraz czynników socjoekonomicznych. (§ 110 d)

Zapewnienie odpowiedniej pomocy materialnej, finansowej i logistycznej dla młodzieżowych organizacji pozarządowych, by zwiększyć możliwości zaspokajania potrzeb młodzieży w dziedzinie zdrowia, łącznie ze zdrowiem seksualnym i reprodukcyjnym. (§ 111 b)

Cel strategiczny C.5.

**Zwiększenie
środków
przeznaczonych
na ochronę
zdrowia kobiet
oraz kontrola
skutków tej
ochrony**

Platforma działania
Dział D

Przemoc wobec kobiet jest przejawem wielowiekowej nierówności między kobietami i mężczyznami, która doprowadziła do zdominowania i dyskryminowania kobiet oraz stanęła na drodze do ich pełnego rozwoju i awansu. Stosowanie przemocy wobec kobiet na różnych etapach ich życia jest pochodną wzorców kulturowych, szkodliwym efektem niektórych tradycyjnych praktyk i zwyczajów oraz wszystkich działań ekstremistycznych, związanych z rasą, płcią, językiem czy religią, które promują niski status kobiety zarówno w rodzinie, miejscu pracy, lokalnej społeczności i w całym społeczeństwie. Sytuację pogarszają naciski społeczne, a zwłaszcza wstyd przed powiadaniem o pewnych czynach popełnionych wobec kobiet, brak dostępu kobiet do informacji, pomocy i ochrony prawnej, brak przepisów prawnych, które efektywnie zapobiegałyby stosowaniu przemocy, niemożność zreformowania istniejącego prawa, nieadekwatne do potrzeb wysiłki władz zmierzające do upowszechniania znajomości istniejących przepisów prawnych i ich wprowadzania w życie oraz brak odpowiednich środków edukacyjnych i innych, które mogłyby przeciwdziałać przyczynom i skutkom przemocy. (§ 118)

Przemoc wobec kobiet jest przejawem zarówno łamania, jak i pozbawienia możliwości korzystania z przysługujących im praw człowieka i fundamentalnych wolności. (§ 112)

We wszystkich społeczeństwach, w mniejszym lub większym stopniu, kobiety i dziewczęta stają się obiektem fizycznej, seksualnej lub psychologicznej przemocy – niezależnie od dochodu, klasy czy kultury sprawców. Niski status społeczny czy ekonomiczny kobiety może być zarówno przyczyną, jak i konsekwencją przemocy stosowanej wobec kobiet. (§112)

Przemoc wobec kobiet wiąże się z wysokimi kosztami społecznymi, zdrowotnymi i ekonomicznymi ponoszonymi przez jednostki jej doświadczające. Stanowi jeden z podstawowych mechanizmów społecznych powodujących, że kobiety spychane są przez mężczyzn do roli poddanych. (§ 117)

Wypadki fizycznego i seksualnego wykorzystywania i gwałcenia dziewcząt i kobiet przez członków ich rodzin lub innych domowników, małżeńskiego i niemajątkowego, często pozostają nieujawnione i są trudne do wyśledzenia. (§ 117)

Ukazywanie w mediach przemocy stosowanej wobec kobiet, zwłaszcza ukazywanie gwałtu i zniewolenia seksualnego, jak również przedstawianie kobiet i dziewcząt jako przedmiotów pożądania seksualnego, włącznie z pornografią, przyczyniają się do ciągłego rozpowszechniania się tych postaw. (§ 118)

Definicja

Termin *przemoc wobec kobiet* oznacza każde działanie oparte na przemocy wobec płci przeciwnej, które prowadzi, lub też zwykle prowadzi, do fizycznego, seksualnego lub psychicznego cierpienia kobiety, łącznie z zagrożeniem takimi działaniami i samowolnym pozbawieniem wolności, niezależnie od tego, czy ma ono miejsce w domu, czy też dzieje się publicznie. (§ 113)

We wszystkich społeczeństwach, w mniejszym lub większym stopniu, kobiety i dziewczęta stają się obiektem fizycznej, seksualnej lub psychologicznej przemocy – niezależnie od dochodu, klasy czy kultury sprawców. Niski status społeczny czy ekonomiczny kobiety może być zarówno przyczyną, jak i konsekwencją przemocy stosowanej wobec kobiet

Formy

Przemoc wobec kobiet obejmuje więc, chociaż do nich się nie ogranicza, następujące zjawiska:

■ fizyczną, seksualną czy psychologiczną przemoc stosowaną w rodzinie (w tym: bicie, molestowanie seksualne dziewcząt, przemoc związana z posagiem, gwałtem w małżeństwie, okaleczaniem narządów płciowych kobiet i innymi tradycyjnymi, okrutnymi praktykami), przemoc nie związaną z małżeństwem oraz przemoc związaną z wyzyskiem, (§ 113 a)

■ fizyczną, seksualną i psychologiczną przemoc popełnianą lub tolerowaną przez państwo, gdziekolwiek się ona zdarza, (§ 113 c)

■ fizyczną, seksualną czy psychologiczną przemoc w społeczności, w tym: gwałt, wykorzystywanie i molestowanie seksualne w miejscu pracy, w instytucjach edukacyjnych lub w innym miejscu, handel kobietami i zmuszanie do prostytucji, (§ 113 b)

■ łamanie praw człowieka w sytuacjach konfliktów zbrojnych, w szczególności: morderstwa, planowe gwałty, niewolnictwo seksualne oraz wymuszone ciążę, (§ 114)

■ przymusową sterylizację oraz przymusową aborcję, przymusowe/wymuszone używanie środków antykoncepcyjnych, przedurodzeniową selekcję ze względu na płeć oraz zabójstwa noworodków płci żeńskiej. (§ 115)

**Przemoc
wobec kobiet
jest przejawem
zarówno łamania,
jak i pozbawienia
możliwości
korzystania
z przysługujących
im praw
człowieka
i fundamentalnych
wolności**

Akty przemocy lub groźby zastosowania przemocy, niezależnie od tego, czy mają miejsce w domu, w społeczności czy też są stosowane lub tolerowane przez państwo, wprowadzają do życia kobiet lęk i poczucie braku bezpieczeństwa oraz stanowią przeszkodę na drodze do osiągnięcia równości, rozwoju i pokoju. Lęk przed przemocą i molestowaniem stanowi również stałą przeszkodę ograniczającą możliwości działania kobiet oraz możliwości w dziedzinie uzyskania dostępu do środków finansowych. (§ 117)

Realizacja *Konwencji w sprawie zwalczania handlu ludźmi i czerpania zysków z prostytucji* oraz innych odpowiednich instrumentów powinna zostać oceniona i wzmocniona. Wykorzystywanie kobiet w sieci międzynarodowej prostytucji stało się przedmiotem zainteresowania międzynarodowych, zorganizowanych grup przestępczych. (§122)

Kobiety i dziewczęta, ofiary handlu międzynarodowego, są w większym stopniu narażone na dalszą przemoc, jak również na niechcianą ciążę oraz infekcje przenoszone drogą płciową, łącznie z zarażeniem się HIV/AIDS. (§122)

Szkolenie wszystkich urzędników państwowych w dziedzinie praw humanitarnych i praw człowieka oraz karanie tych, którzy dopuścili się aktów przemocy wobec kobiet przyczyniłoby się do tego, że ci, do których kobiety powinny mieć zaufanie, czyli np. funkcjonariusze policji, więzienictwa i sił bezpieczeństwa, nie stawaliby się sprawcami przemocy. (§ 121)

Akty przemocy lub groźby zastosowania przemocy, niezależnie od tego, czy mają miejsce w domu, w społeczności czy też są stosowane lub tolerowane przez państwo, wprowadzają do życia kobiet lęk i poczucie braku bezpieczeństwa oraz stanowią przeszkodę na drodze do osiągnięcia równości, rozwoju i pokoju

Cel strategiczny D.1.

Podjęmowanie kompleksowych środków w celu zapobiegania i eliminacji przemocy wobec kobiet

Działania, które powinny podjąć rządy

Potępienie przemocy wobec kobiet, przy jednoczesnym niepowoływaniu się na jakiegokolwiek zwyczaj, tradycje, czy względy religijne w celu uniknięcia odpowiedzialności za brak przeciwdziałania jej zgodnie z *Deklaracją w sprawie eliminacji przemocy wobec kobiet*. (§ 124 a)

Uchwalanie i/lub wprowadzanie w życie karnych, cywilnych, pracowniczych i administracyjnych sankcji prawnych wobec wszelkich wrogich aktów w stosunku do kobiet oraz wyrównywanie krzywd spowodowanych kobietom i dziewczętom, które podlegają jakimkolwiek formom przemocy w domu, w pracy, w swoim środowisku czy w całym społeczeństwie. (§ 124 c)

Podjęcie kroków zapewniających ochronę kobiet podlegających przemocy, dostęp do równych i skutecznych metod rehabilitacji (w tym: zadośćuczynienia i rekompensaty dla ofiar, ich leczenia, a także rehabilitacji sprawców). (§ 124 d)

Propagowanie aktywnej polityki postrzegania wszelkich programów związanych z problemem przemocy wobec kobiet z perspektywy płci. Aktywne popieranie i przedsięwzięcie środków i programów mających na celu zwiększenie znajomości i zrozumienia powodów, konsekwencji i mechanizmów przemocy wobec kobiet, zarówno wśród ludzi odpowiedzialnych za wprowadzanie tych programów, czyli wyższych urzędników państwowych, policję, pracowników socjalnych, służby zdrowia i sądownictwa, jak i wśród osób związanych z problemami mniejszości narodowych, migracji i uchodźców. (§ 124 g)

Zastosowanie wszelkich odpowiednich środków, szczególnie w dziedzinie edukacji w celu modyfikacji społeczno-kulturowych wzorców zachowań mężczyzn i kobiet oraz likwidowanie uprzedzeń,

zwyczajowych zachowań i wszelkich innych praktyk odwołujących się do rzekomej niższości, czy wyższości jakiegokolwiek płci i stereotypowej roli mężczyzn i kobiet. (§ 124 k)

Stworzenie lub umocnienie mechanizmów instytucjonalnych zapewniających kobietom odwoływanie się w warunkach bezpieczeństwa i poufności, bez strachu przed karami i groźbami, we wszystkich sprawach dotyczących aktów przemocy wobec nich. (§ 124 l)

Respektowanie obowiązku podawania informacji o przemocy wobec kobiet oraz środków podjętych dla wprowadzenia w życie *Deklaracji w sprawie eliminacji przemocy wobec kobiet* w raportach o realizacji norm ONZ związanych z prawami człowieka. (§ 124 q)

Działania, które powinny podjąć rządy i samorządy, organizacje środowiskowe i pozarządowe, instytucje oświatowe, sektor publiczny i prywatny, w tym przedsiębiorstwa, a także media

Zapewnienie odpowiednich domów opieki i pomocy dla dziewcząt i kobiet będących ofiarami przemocy, także medycznych, psychologicznych i doradczych usług, a w miarę potrzeby bezpłatnej lub niskopłatnej pomocy prawnej oraz odpowiedniej pomocy w znalezieniu środków do życia. (§ 125 a)

Zapewnienie pomocy dla kobiet i dziewcząt migrantek, w tym pracujących migrantek będących ofiarami przemocy seksualnej, z jednoczesnym przeciwdziałaniem przeszkodom językowym i kulturowym utrudniającym im dostęp do tego typu usług. (§ 125 b)

Popieranie inicjatyw organizacji kobiecych i pozarządowych mających na celu podnoszenie świadomości rangi problemu przemocy wobec kobiet i przyczynianie się do jej eliminacji. (§ 125 d)

Popieranie inicjatyw organizacji kobiecych i pozarządowych mających na celu podnoszenie świadomości rangi problemu przemocy wobec kobiet i przyczynianie się do jej eliminacji

Cel strategiczny D.2.

**Analizowanie
przyczyn
i skutków
przemocy wobec
kobiet oraz
efektywności
metod
prewencyjnych**

Organizowanie i finansowanie kampanii informacyjnych, programów oświatowych i szkoleniowych dla chłopców i dziewcząt oraz kobiet i mężczyzn, aby ukazać ujemny wpływ przemocy w rodzinie i społeczeństwie na życie osobiste i społeczne, nauczyć metod porozumiewania się bez użycia przemocy, a także promować szkolenia dla ofiar i potencjalnych ofiar na temat zabezpieczenia siebie i innych osób przed taką przemocą. (§ 125 g)

Zapewnianie, finansowanie i wspieranie programów poradnictwa i rehabilitacji dla sprawców przemocy oraz popieranie badań mających na celu opracowanie dalszych działań w zakresie takiego poradnictwa i resocjalizacji, aby zminimalizować szanse powtórzenia się przemocy. (§ 125 i)

Podniesienie świadomości znaczenia środków masowego przekazu w kształtowaniu niestereotypowego wizerunku kobiet i mężczyzn jak również roli usunięcia wzorców prowokujących przemoc. Zachęcanie osób odpowiedzialnych za treści przekazów w mediach do ustanowienia profesjonalnych zasad i norm. Zaakceptowanie znaczącej pozycji środków masowego przekazu w rozpowszechnianiu informacji i edukacji o przyczynach i skutkach przemocy wobec kobiet oraz w stymulowaniu publicznej debaty na ten temat. (§ 125 j)

Przedsięwzięcie specjalnych kroków służących eliminacji przemocy wobec kobiet, zwłaszcza szczególnie bezbronnych, jak młode kobiety, azylantki, uchodźczynie, kobiety niepełnosprawne, pracujące migrantki. Działania te należy podjąć w ramach istniejącego prawa. Jeśli nie uwzględnia ono problemów pracujących migrantek należy stworzyć przepisy odnoszące się do migrantek zarówno w kraju pochodzenia, jak i w kraju imigracji. (§ 126 d)

Popieranie badań, zbieranie informacji i danych statystycznych dotyczących domowej przemocy, związanej z rozprzestrzenianiem się innych form przemocy wobec kobiet. Zachęcanie do badań nad przyczynami, naturą, doniosłością i konse-

kwencjami przemocy wobec kobiet i nad efektywnością środków podjętych w celu przeciwdziałania i zadośćuczynienia ofiarom przemocy. (§ 129 a)

Zachęcanie mediów do badania wpływu stereotypów na role płciowe, także tych rozpowszechnianych przez reklamę, które podsycają przemoc bazującą na płci i nierówności. Prześledzenie, jak tego typu stereotypy są przekazywane w czasie całego życia, a także podjęcie środków w celu eliminacji fałszywych wyobrażeń mając na względzie utworzenie społeczeństwa wolnego od przemocy. (§ 129 d)

Podjęcie kroków w celu likwidacji głównych przyczyn handlu kobietami i dziewczętami z uwzględnieniem czynników zewnętrznych, które stymulują to zjawisko w celach związanych z prostytutką i innymi formami seksu komercyjnego, przymuszania do małżeństwa i pracy. Uwrażliwienie na ten problem obowiązującego ustawodawstwa, aby zapewnić lepszą ochronę praw kobiet i dziewcząt i karanie sprawców za pomocą sankcji karnych i cywilnych. (§ 130b)

Przydzielenie funduszy na realizację kompleksowych programów, mających na celu rehabilitację i integrację społeczną ofiar handlu, m.in. poprzez organizację szkoleń zawodowych, prawną pomoc, poufną opiekę zdrowotną oraz nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi w celu zapewnienia ofiarom handlu kobietami opieki socjalnej, medycznej i psychologicznej. (§ 130 d)

Opracowała Teresa Oleszczuk na podstawie „Platformy działania”, dokumentu końcowego IV Światowej Konferencji na rzecz Kobiet (Pekin 1995).

Cel strategiczny D.3.

Likwidacja handlu kobietami i pomoc ofiarom przemocy związanej z tym handlem i prostytutką

Przydzielenie funduszy na realizację kompleksowych programów, mających na celu rehabilitację i integrację społeczną ofiar handlu

Platforma działania
Dział E

Diagnoza

Zmniejszyła się groźba konfliktu na skalę światową, jednak nadal w wielu częściach świata szerzą się wojny agresywne, konflikty zbrojne, kolonialne czy inne formy obcej dominacji i okupacji, wojny domowe, terroryzm oraz fanatyczna przemoc. Występują poważne naruszenia praw kobiet w kontekście praw człowieka, szczególnie w okresach konfliktów zbrojnych, obejmujące morderstwa, tortury, planowe gwałty, wymuszoną ciężę oraz wymuszoną aborcję, szczególnie w ramach polityki czystek etnicznych. (*Rozdział II, Sytuacja w skali świata, § 11*)

Pokój jest nierozłącznie związany z równością kobiet i mężczyzn oraz z rozwojem. (§ 131)

Poważne pogwałcenia praw człowieka i czystki etniczne dokonywane na obszarach okupowanych i dotkniętych działaniami wojennymi trwają nadal. Sytuacja ta powoduje m.in. masowy napływ uchodźców i innych azylantów, wymagających międzynarodowej ochrony, jak również osób przesiedlonych w obrębie kraju, wśród których kobiety, młodociane dziewczęta i dzieci stanowią większość. (§ 133)

Kobiety i dzieci stanowią 80 proc. wśród milionów uchodźców oraz innych osób wysiedlonych. Kobiety mogą być również zmuszone do ucieczki w konsekwencji uzasadnionego strachu przed prześladowaniami, w tym prześladowaniami przybierającymi formę przemocy seksualnej lub innymi prześladowaniami związanymi z płcią; stają się przez to bezbronne zarówno w krajach przejściowych, jak i w krajach azylu i osiedlenia. W niektórych krajach azylu kobiety mają trudności z uzyskaniem statusu uchodźców, gdy zgłoszą fakt zaistnienia takich prześladowań. (§ 136)

Kobiety i dzieci stanowią 80 proc. wśród milionów uchodźców oraz innych osób wysiedlonych. Kobiety mogą być również zmuszone do ucieczki w konsekwencji uzasadnionego strachu przed prześladowaniami, w tym prześladowaniami przybierającymi formę przemocy seksualnej lub innymi prześladowaniami związanymi z płcią

Uchodźcy, osoby przemieszczone i migranci płci żeńskiej w większości wypadków reprezentują siłę, wytrzymałość i zaradność i mogą wnieść nowe wartości do krajów osiedlenia, jak również do rodzimych krajów po powrocie i powinny być włączone w procesy decyzyjne, które ich dotyczą. (§ 137)

Platforma działania uznaje, że napotykanie barier utrudniających kobietom pełne osiągnięcie równości i awansu jest spowodowane takimi czynnikami jak: rasa, wiek, język, pochodzenie etniczne i kulturowe, religia czy niepełnosprawność, rdzenne pochodzenie czy status. Z dodatkowymi przeszkodami stykają się również uchodźczynie, czy inne kobiety przesiedlone, włączając w to kobiety przesiedlone wewnątrz kraju, jak również imigrantki i migrantki, w tym migrujące w poszukiwaniu pracy. (*Rozdział IV, Cele strategiczne i działania*, § 46)

Utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa w skali światowej, regionalnej i lokalnej i towarzyszące mu przeciwdziałanie polityce agresji oraz czystek etnicznych, jak również rozwiązywanie konfliktów zbrojnych stanowią podstawę ochrony praw kobiet i dzieci płci żeńskiej jako praw człowieka, a także likwidacji wszelkich form przemocy wobec nich oraz wykorzystywania ich jako elementu gry wojennej. (*Rozdział II, Sytuacja w skali świata*, §12)

Edukacja dla pokoju, która podtrzymuje sprawiedliwość i tolerancję dla wszystkich narodów i ludów jest podstawą długotrwałego utrzymywania pokoju i powinna się zacząć w młodym wieku. Powinna ona zawierać elementy mediacji, rozwiązywania konfliktów, likwidacji przesądów, poszanowania różności. (§ 140)

Jeśli kobiety mają odgrywać równoprawną rolę w zapewnianiu i utrzymywaniu pokoju, muszą zostać do wartościowane w sensie politycznym i ekonomicznym oraz powinny być właściwie reprezentowane na wszystkich szczeblach decyzyjnych. (§ 134)

Należy zareagować na negatywne dla rozwoju skutki nadmiernych wydatków wojskowych, handlu bronią oraz inwestycji w dziedzinie produkcji i pozyskiwania broni. Jednocześnie utrzymanie bezpieczeństwa i pokoju stanowi ważny czynnik wzrostu ekonomicznego oraz rozwoju i poprawy sytuacji kobiet. (§ 138)

***Platforma działania* uznaje, że napotykanie barier utrudniających kobietom pełne osiągnięcie równości i awansu jest spowodowane takimi czynnikami jak: rasa, wiek, język, pochodzenie etniczne i kulturowe, religia czy niepełnosprawność, rdzenne pochodzenie czy status**

Cel strategiczny E.1.

Zwiększenie udziału kobiet w rozwiązywaniu konfliktów na szczeblach podejmowania decyzji. Ochrona kobiet żyjących na terenach objętych konfliktami zbrojnymi oraz pod obcą okupacją

Działania do podjęcia przez rządy, międzynarodowe i regionalne instytucje międzyrządowe

Podjęcie działań mających na celu promocję równego udziału i równych możliwości kobiet we wszystkich płaszczyznach oraz w działaniach pokojowych prowadzonych na wszystkich szczeblach, w szczególności w procesie podejmowania decyzji. (§ 142 a)

Zapewnienie właściwego postrzegania kwestii płci, dzięki odpowiedniemu szkoleniu prokuratorów i sędziów oraz innych urzędników zajmujących się sprawami gwałtów, cięż wymuszonych w sytuacjach konfliktów zbrojnych, czynami lubieżnymi i innymi formami przemocy wobec kobiet popełnianymi w czasie konfliktów zbrojnych, w tym terroryzmu. (§ 142 c)

Cel strategiczny E.2

Zmniejszenie nadmiernych wydatków wojskowych i kontrolowanie dostępności broni

Działania do wykonania przez rządy

Zbadanie możliwości zwiększenia nowych publicznych i prywatnych zasobów poprzez redukcję globalnych militarnych wydatków i – jeśli na to pozwalają względy narodowego bezpieczeństwa – przeznaczenie uzyskanych funduszy na cele społecznego i ekonomicznego rozwoju, szczególnie w celu awansu kobiet. (§ 143 b)

Uznanie potrzeby przeciwdziałania: nielegalnemu handlowi bronią związanemu z praniem brudnych pieniędzy, przemocy, przestępczości, a także produkcji, stosowaniu i przemytowi nielegalnych narkotyków oraz handlowi kobietami i dziećmi. (§ 143 d)

Przestrzeganie zasad międzynarodowego prawa humanitarnego w czasie konfliktów zbrojnych. Podjęcie wszelkich kroków niezbędnych dla ochrony kobiet i dzieci, szczególnie przed gwałtem, wymuszoną prostytutką i innymi formami czynów lubieżnych. (§ 144 b)

Wzmocnienie roli kobiet i zapewnienie równej reprezentacji kobiet na wszystkich szczeblach decyzyjnych krajowych i międzynarodowych instytucji. (§ 144 c)

Działania do wykonania przez rządy, organizacje międzynarodowe i regionalne

Przyśpieszanie identyfikacji i stosowanie krytyki aktów przemocy i innych form niehumanitarnego i degradingo traktowania kobiet, jako sposobu prowadzenia wojny i czystek etnicznych i podjęcie kroków w celu zapewnienia, by ofiary otrzymały pełną rehabilitację moralną i psychologiczną. (§ 145 c)

Oświadczenie, że gwałt w czasie konfliktu zbrojnego stanowi zbrodnię wojenną. Podjęcie wszelkich kroków w celu ochrony kobiet i dzieci przed takimi aktami oraz wzmocnienie mechanizmu ścigania i karania wszystkich odpowiedzialnych za te zbrodnie, jak również wymierzanie sprawiedliwości sprawcom. (§ 145 d)

Nakłanianie międzynarodowej społeczności do potępienia aktów terroru i podjęcie działań przeciwko terroryzmowi. (§ 145 f)

Uwzględnianie aspektu płci w programach szkoleniowych dla personelu związanego z przestrzeganiem międzynarodowego prawa humanitarnego i praw człowieka, ze zwróceniem szczególnej uwagi na problem zapobiegania przemocy wobec kobiet. (§ 145 g)

Potwierdzenie, że żywności i lekarstw nie wolno używać jako narzędzia presji politycznej. (§ 145 h)

Cel strategiczny E.3

Popieranie form rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy oraz zmniejszenie częstotliwości łamania praw człowieka w sytuacjach konfliktowych

Przedsięwzięcie kroków, zgodnych z prawem międzynarodowym, mających na celu zmniejszenie negatywnego wpływu sankcji gospodarczych na kobiety i dzieci. (§ 145 i)

Działania dotyczące migrantek

Działania, które powinny podjąć rządy

Zapewnienie pełnej realizacji praw wszystkich migrantek, w tym pracujących migrantek, w kontekście praw człowieka, jak również ich ochrona przed przemocą i wyzyskiem. Wprowadzenie środków mających na celu poprawę sytuacji legalnych migrantek, w tym migrantek pracujących, jak również doskonalenie sposobów ich integracji w środowisku pracy. (A.1, § 58 k)

Wprowadzenie środków mających na celu umożliwienie podjęcia pracy zarobkowej lub powrotu do takiej pracy kobietom żyjącym w ubóstwie oraz kobietom z marginesu społecznego, jak również włączenie ich w ogólne życie gospodarcze. Zapewnienie kobietom przesiedlonym na terenie własnego kraju pełnego dostępu do uczestnictwa w życiu gospodarczym. Uznanie kwalifikacji i umiejętności imigrantek i uchodźczyń. (A.1, § 58 l)

Działania, które powinny podjąć krajowe i międzynarodowe organizacje pozarządowe i grupy kobiece, aby zapewnić równy dostęp do oświaty

Zmobilizowanie wszystkich stron uczestniczących w procesie rozwoju w celu poprawy skuteczności programów dotyczących przeciwdziałania ubóstwu, a przeznaczonych dla grup kobiet najbardziej niekorzystnych i znajdujących się w najbardziej niekorzystnej sytuacji, takich jak kobiety wiejskie oraz kobiety rdzennego pochodzenia, kobiety będące głową gospodarstw domowych, kobiety młode i starsze, uchodźczynie i migrantki oraz kobiety niepełnosprawne, uznając, że rozwój społeczny stanowi przede wszystkim obowiązek rządu. (A.1, § 60 a)

Zapewnienie pełnej realizacji praw wszystkich migrantek, w tym pracujących migrantek, w kontekście praw człowieka, jak również ich ochrona przed przemocą i wyzyskiem

Deklaracja pekińska

My, Rządy, uczestniczące w Czwartej Światowej Konferencji na rzecz Kobiet wyrażamy przekonanie, że możliwe jest osiągnięcie pokoju na szczeblu lokalnym, krajowym, regionalnym i światowym i jest to kompleksowo związane z problemem awansu kobiet. (§ 18)

Jesteśmy zdecydowane:

Zapewnić, by kobiety i dzieci płci żeńskiej miały pełną możliwość korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych swobód oraz podjąć skuteczne działania na rzecz przeciwdziałania łamaniu tych swobód. (§ 23)

Zapewnić przestrzeganie prawa międzynarodowego, w tym prawa humanitarnego, w celu zapewnienia ochrony kobiet, a w szczególności dziewcząt. (§ 33)

Platforma działania
Dział F

Diagnoza

Brak równości kobiet w strukturach gospodarczych, w dostępie do środków produkcyjnych i zasobów finansowych.

Kobiety mają niewspółmiernie mniejszy niż mężczyźni dostęp do gospodarki i wyraźnie mniejsze możliwości wpływu na procesy i struktury gospodarcze. W wielu częściach świata (podobnie jak w Polsce – E.L.), kobiety są w niewystarczającym stopniu reprezentowane w ciałach decyzyjnych, praktycznie nie mają wpływu na formułowanie polityki finansowej i monetarnej, handlowej, podatkowej i budżetowej. (§ 150)

W wielu regionach udział kobiet zatrudnionych, czyli uzyskujących dochód za swoją pracę, wzrósł znacznie w ostatniej dekadzie. Dużo kobiet pracuje w rolnictwie, coraz więcej jednak zakłada własne małe lub średnie przedsiębiorstwa (dotyczy to także Polski) lub znajduje zatrudnienie w sektorze prywatnym. Kobiety często podejmują prace nisko płatne i w złych warunkach, co wynika zarówno z trudnej sytuacji materialnej rodziny, jak i z niskich kwalifikacji kobiet, ale także z braku równości płci. Niemniej jednak coraz większa liczba kobiet (również w Polsce) pracuje z wyboru, świadoma swoich praw.

Kobiety były i są szczególnie podatne na zmiany sytuacji gospodarczej oraz zachodzące procesy restrukturyzacyjne. W wyniku przemian politycznych i gospodarczych w krajach Europy Środkowej i Wschodniej wiele kobiet traci pracę, w tym także kobiety o wysokich kwalifikacjach. Programy dostosowawcze, przyznające kredyty i granty w ogóle nie są wyczułone na problemy płci i kobiety są w nich nieobecne. (§ 151)

Kobiety mają niewspółmiernie mniejszy niż mężczyźni dostęp do gospodarki i wyraźnie mniejsze możliwości wpływu na procesy i struktury gospodarcze

Dyskryminacja kobiet występuje zarówno w dostępie do edukacji i szkolenia, jak i w zatrudnieniu, płacach, awansowaniu. Brak dostępu do odpowiednich usług, takich jak usługi związane z opieką nad dzieckiem, ogranicza zatrudnienie kobiet i wykorzystanie ich profesjonalnych możliwości. W szczególności przeszkody świadomościowe – stereotypy – ograniczają udział kobiet w określaniu polityki gospodarczej, a w niektórych regionach – dostęp kobiet i dziewcząt do oświaty i szkolenia w zakresie zarządzania. (§ 152)

Udział kobiet na rynku pracy stale się zwiększa i prawie wszędzie na świecie coraz więcej kobiet pracuje poza gospodarstwem domowym. Ciągłe jednak występuje niedowartościowanie ich pracy w domu czy społeczności lokalnej, czyli pracy, która nie przynosi zysku. W niektórych regionach (m.in. w krajach transformacji) można zaobserwować wzrost udziału kobiet w biznesie, w tym także jako pracodawców. (§ 153)

Chociaż pozycja kobiet w strukturach gospodarczych poprawiła się, to wciąż większość nie może osiągnąć finansowej autonomii i odpowiedniego poziomu życia dla siebie i rodziny. Przyczyniają się do tego prawne i zwyczajowe bariery w dostępie kobiet do własności, ziemi, bogactw naturalnych i kapitału, do kredytów i nowych technologii, a także różnice w płacach. A przecież kobiety przyczyniają się do rozwoju nie tylko poprzez wykonywanie pracy wynagradzanej, ale również dzięki pracy, za którą nie otrzymują wynagrodzenia (w gospodarstwie rolnym, gospodarstwie domowym lub rodzinnym). Praca ta często nie da się wymierzyć ilościowo i nie jest uwzględniana w krajowych sprawozdaniach. Pełne uświadomienie rodzaju, rozmiaru i rozkładu tej niewynagradzanej pracy przyczyni się również do lepszego podziału obowiązków. (§ 156)

Globalizacja gospodarki, w której mieści się także integracja gospodarcza, może powodować zmianę sytuacji kobiet na rynku pracy, związaną z koniecznością dostosowania się do nowych okoliczności i poszukiwania nowych rodzajów zatrudnienia w wymianie handlowej. Należy przeprowadzić więcej badań na temat wpływu globalizacji na sytuację ekonomiczną kobiet. (§ 157)

Dyskryminacja kobiet występuje zarówno w dostępie do edukacji i szkolenia, jak i w zatrudnieniu, płacach, awansowaniu. Brak dostępu do odpowiednich usług, takich jak usługi związane z opieką nad dzieckiem, ograniczają zatrudnienie kobiet i wykorzystanie ich profesjonalnych możliwości

Uznając równość kobiet i mężczyzn w przyczynianiu się do rozwoju gospodarki trzeba poczynić kroki w kierunku pełnego uznania równoważnego znaczenia pracy kobiet i mężczyzn dla rozwoju społeczeństw

W krajach, w których ma miejsce polityczna, społeczna i gospodarcza transformacja należy lepiej wykorzystać umiejętności kobiet, bo może to znacząco przyczynić się do rozwoju gospodarczego tych krajów. Należy zwiększać i wspierać wkład kobiet w rozwój gospodarczy oraz rozwijać ich zdolności. (§ 159)

W wielu wypadkach polityka tworzenia nowych miejsc pracy nie koncentruje się w dostatecznym stopniu na zawodach i sektorach, w których dominują kobiety, jak również nie promuje we właściwy sposób dostępu kobiet do tradycyjnie męskich zawodów i sektorów. (§ 160)

Brak środowiska pracy przyjaznego rodzinie, w tym brak odpowiedniej i niedrogiej opieki nad dzieckiem oraz elastycznych godzin pracy przeszkadza kobietom w wykorzystaniu w pełni ich potencjału. (§ 161)

Kobiety szukają alternatywnych źródeł zatrudnienia – coraz częściej stają się właścicielkami i menedżerami małych i średnich przedsiębiorstw. Rozwój sektora prywatnego w wielu krajach dokonał się dzięki kobietom, których zdolności do wspólnego działania i samopomocy w produkcji i handlu są wielkim gospodarczym bogactwem. Otrzymując dostęp do kapitału, kredytu, technologii i szkoleń, kobiety mogą przyczynić się do zwiększenia produkcji, sprzedaży i dochodu narodowego. (§ 162)

Uznając równość kobiet i mężczyzn w przyczynianiu się do rozwoju gospodarki trzeba poczynić kroki w kierunku pełnego uznania równoważnego znaczenia pracy kobiet i mężczyzn dla rozwoju społeczeństw. (§ 163)

Rządy poszczególnych krajów powinny uwzględnić w planach i programach perspektywę płci, a przed podjęciem decyzji dokonać analizy spodziewanych efektów oddzielnie dla kobiet i mężczyzn. (§ 164)

Tok postępowania rządów

Ustanowienie i wprowadzenie w życie norm prawnych zapewniających kobietom i mężczyznom prawo do jednakowej płacy za pracę o tej samej wartości. (§ 165 a)

Wprowadzenie w życie przepisów zakazujących dyskryminacji na rynku pracy ze względu na płeć i wiek. (§ 165 b)

Eliminowanie dyskryminacyjnych praktyk pracodawców w stosunku do kobiet ze względu na ich funkcje rozrodcze i macierzyńskie. (§ 165 c)

Podjęcie działań mających na celu mierzenie i wartościowanie pracy niewynagradzanej, związanej ze spełnianiem funkcji opiekuńczej w rodzinie, pracy w gospodarstwie domowym, gospodarstwie rolniczym lub rodzinnym przedsiębiorstwie. (§ 165 g)

Popieranie polityki uwrażliwionej na problemy płci i podjęcie działań mających na celu wzmocnienie pozycji kobiet jako równorzędnych partnerów w technice, zarządzaniu i przedsiębiorczości. (§ 165 r)

Tok postępowania rządów

Popieranie pracy kobiet na własny rachunek, popieranie rozwoju małych przedsiębiorstw kierowanych przez kobiety. Podjęcie lub rozszerzenie zakresu działań promujących kobiecą przedsiębiorczość, w tym rozwijanie nietradycyjnych źródeł uzyskiwania kredytu. (§ 166 a)

Cel strategiczny F.1.

Popieranie praw kobiet do udziału w procesach gospodarczych i do finansowej niezależności

Cel strategiczny F.2.

Ułatwianie kobietom równego dostępu do zasobów, zatrudnienia, rynków i handlu

Tworzenie programów wzmacniających rolę kobiet w wytwarzaniu zdrowej żywności. Zapewnienie kobietom wytwarzającym taką żywność (w tym także pracującym w rolnictwie) dostępu do nowoczesnych technologii, transportu, marketingu i kredytów. (§ 166 e)

Zapewnienie równego dostępu kobiet do efektywnych szkoleń zawodowych, usług doradczych i pośrednictwa pracy, również poza tradycyjnie kobiecymi obszarami działalności. (§ 166 j)

Usuwanie przeszkód prawnych hamujących prywatną i indywidualną inicjatywę kobiet. (§ 166 k)

Zwiększanie udziału kobiet, w tym kobiet przedsiębiorców i ich organizacji, w organach mających wpływ na formułowanie polityki gospodarczej i bankowej. (§ 167 a)

Mobilizowanie sektora bankowego do udzielania kredytów dla kobiet przedsiębiorców i do refinansowania ich działalności poprzez odpowiednie bodźce finansowe i fiskalne. (§ 167 b)

Rozwijanie elastycznych systemów finansujących instytucje pośredniczące bądź wspierające gospodarczą działalność kobiet oraz promujących samozatrudnienie. (§ 169 b)

Cel strategiczny F.3.

Rozwijanie usług biznesowych i szkoleniowych oraz zapewnienie kobietom dostępu do informacji i nowych technologii

Tok postępowania rządów, organizacji pozarządowych oraz sektora prywatnego

Rozwijanie programów szkolenia dla kobiet, szczególnie dotyczących zarządzania w biznesie, doskonalenia procesu produkcyjnego, finansów, marketingu i prawnych aspektów prowadzenia małych przedsiębiorstw. (§ 173 b)

Tworzenie programów informacyjnych przeznaczonych dla nisko zarabiających lub biednych kobiet, szczególnie dla zamieszkałych w małych miasteczkach i na wsi, dotyczących dostępu do rynku i technologii oraz pomoc w wykorzystaniu istniejących możliwości zatrudnienia. (§ 173 c)

Stworzenie funduszy inwestycyjnych dla przedsiębiorstw prowadzonych przez kobiety oraz programów promocji handlu z myślą o kobietach o niskich dochodach. (§ 173 d)

Rozpowszechnianie informacji o kobietach przedsiębiorcach i o umiejętnościach niezbędnych do osiągnięcia sukcesu. (§ 173 e)

Zachęcanie zakładów pracy do prowadzenia, dla kobiet bezrobotnych lub powracających do pracy po urlopie wychowawczym, szkoleń i kursów w nietradycyjnych zawodach, takich które umożliwią zatrudnienie. (§ 173 f)

Tok postępowania rządów

Popieranie organizacji biznesowych, organizacji pozarządowych, spółdzielni i innych instytucji świadczących usługi na rzecz kobiet przedsiębiorców w regionach wiejskich i miejskich. (§ 175 a)

Popieranie badań nad kobietami i wykorzystywanie ich wyników w procesie podejmowania decyzji. (§ 175 e)

Tworzenie przepisów, które nie dyskryminują małych i średnich przedsiębiorstw prowadzonych przez kobiety. (§ 175 i)

Tok postępowania finansowych pośredników, krajowych instytucji szkoleniowych, unii kredytowych, organizacji pozarządowych i zawodowych, stowarzyszeń kobiecych oraz sektora prywatnego

Szkolenie na szczeblu krajowym, regionalnym i międzynarodowym w zakresie finansów i zarządzania w biznesie oraz w zakresie nabycia umiejętności technicznych, w celu umożliwienia młodym kobietom wzięcia udziału w kształtowaniu polityki na tych poziomach. (§ 176 a)

Ułatwianie kobietom przechodzenia z sektora państwowego do prywatnego zarówno w regionach miejskich, jak i wiejskich. (§ 176 e)

Cel strategiczny F.4.

Wzmacnianie potencjalnych możliwości kobiet i lepsze wykorzystywanie ich wiedzy i umiejętności dla rozwoju gospodarczego

Umożliwienie kobietom wchodzącym do gospodarki rynkowej skorzystania z pomocy technicznej, usług doradczych i szkolenia. (§ 176 g)

Ułatwianie kontaktów i powiązań między kobietami przedsiębiorcami, żeby te bardziej doświadczone mogły przekazywać doświadczenia początkującym. (§ 176 i)

Zachęcanie środowiskowych organizacji i publicznych autorytetów do tworzenia systemów kredytowania małych i średnich firm prowadzonych przez kobiety. (§ 176 j)

Zadania dla sektora prywatnego, w tym dla korporacji ponadnarodowych i krajowych

Zatrudnianie kobiet na stanowiskach przywódczych, menedżerskich i innych związanych z podejmowaniem decyzji oraz zapewnienie im korzystania z programów szkoleniowych na równi z mężczyznami. (§ 177 b)

Cel strategiczny F.5.

Eliminowanie wszelkich form dyskryminacji na rynku pracy

Tok postępowania rządów, pracodawców, pracowników, związków zawodowych i organizacji kobiecych

Przyjęcie i wprowadzenie przepisów gwarantujących eliminację dyskryminacji ze względu na płeć, wiek, stan cywilny, status rodzinny, warunki pracy. (§ 178 b)

Wylimitowanie praktyk odmawiania zatrudnienia kobietom z powodu ich funkcji reprodukcyjnych. (§ 178 d)

Rozwijanie programów zatrudnienia dla kobiet wchodzących na rynek pracy albo powracających do pracy, szczególnie dla biednych kobiet, młodych, bezrobotnych oraz kobiet chcących pracować na własny rachunek. (§ 178 e)

Zachęcanie kobiet do podejmowania pracy w nietradycyjnych zawodach, szczególnie tych związanych z nauką i techniką. Zachęcanie mężczyzn do szukania pracy w sektorze usług socjalnych. (§ 178 g)

Zwiększenie wysiłków w celu niwelowania różnic w płacach kobiet i mężczyzn poprzez przyjęcie zasady równa płaca za pracę jednakowej wartości, zgodnie z międzynarodowymi normami pracy. (§ 178 k)

Dokonanie przeglądu i analizy płac w zawodach sferminizowanych, takich jak: nauczyciel, pielęgniarka, opiekunka przedszkolna, w celu podniesienia ich niskiego statusu poprzez zwiększenie poziomu płac. (§ 178 o)

Tok postępowania rządów

Wprowadzenie przepisów zezwalających na stosowanie elastycznych godzin pracy, umożliwiających łączenie obowiązków rodzinnych i zawodowych przez kobiety i mężczyzn. (§ 179 a)

Promowanie równego podziału obowiązków rodzinnych między kobiety i mężczyzn poprzez odpowiednie przepisy prawne i bodźce do korzystania z urlopu rodzicielskiego także przez ojca dziecka. (§ 179 c)

Propagowanie, m.in. przez system edukacyjny, partnerstwa w rodzinie i przeciwdziałanie tradycyjnemu podziałowi obowiązków według płci. (§ 179 d)

Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie równości płci i promowanie niestereotypowych ról kobiet i mężczyzn. (§ 180 b)

Cel strategiczny F.6.

Promowanie i upowszechnianie harmonizacji obowiązków zawodowych i rodzinnych kobiet i mężczyzn

Opracowała Ewa Lisowska na podstawie angielskiej i polskiej wersji „Platformy działania”, dokumentu końcowego IV Światowej Konferencji na rzecz Kobiet (Pekin 1995) oraz informacji zawartych w United Nations Non-governmental Liaison Service (NGLS Roundup), New York, Nov 1995.

Diagnoza

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka stwierdza, że **każdy ma prawo brać udział w zarządzaniu swoim krajem**. Bariery w wykorzystaniu możliwości życiowych kobiet istnieją we wszystkich kręgach społecznych, zarówno w życiu osobistym jak i publicznym. Osiągnięcie sytuacji **równego udziału kobiet i mężczyzn w procesie decyzyjnym** zapewni równowagę, która dokładniej odzwierciedla przekrój społeczeństwa i jest niezbędna **w celu wzmocnienia demokracji**. Równy udział kobiet w procesie decyzyjnym jest nie tylko wymogiem sprawiedliwości i demokracji, ale również środkiem reprezentowania kobiecych interesów. Bez spojrzenia na problemy z kobiecego punktu widzenia i bez aktywnego uczestnictwa kobiet na wszystkich szczeblach procesu decyzyjnego – cele równości, rozwoju i pokoju nie mogą zostać osiągnięte. (§ 181)

Niewielka reprezentacja kobiet we władzach

W większości krajów kobiety są w niewystarczającym stopniu reprezentowane w rządowych organach, szczególnie na stanowiskach ministerialnych i na innych szczeblach władzy wykonawczej. Tylko 10 proc. stanowisk w ciałach ustawodawczych oraz jeszcze mniejszy procent stanowisk ministerialnych w skali globalnej piastują kobiety. W rzeczywistości niektóre kraje, między innymi te, które przechodzą polityczną, gospodarczą i społeczną transformację, doświadczają malejącego udziału kobiet w ciałach ustawodawczych. Tradycyjne wzory działania wielu partii politycznych i struktur rządowych są nadal przeszkodą dla uczestnictwa kobiet w życiu publicznym. Kobiety mogą być zniechęcane do objęcia politycznych posad w drodze dyskryminacyjnych zachowań i praktyk, z powodu obowiązków rodzinnych i macierzyńskich oraz wysokiego kosztu ubiegania się i utrzymania stanowiska publicznego. (§ 182)

Tylko 10 proc. stanowisk w ciałach ustawodawczych oraz jeszcze mniejszy procent stanowisk ministerialnych jest piastowanych w skali globalnej przez kobiety

Kobiety zademonstrowały swoje umiejętności przywódcze w społeczności lokalnej i w organizacjach nieformalnych, a także na publicznych stanowiskach. Jednak negatywne stereotypy ról mężczyzn i kobiet umacniają tendencję do pozostawiania decyzji w sprawach politycznych w rękach mężczyzn. Podobnie, niewystarczająca reprezentacja kobiet na stanowiskach związanych z podejmowaniem decyzji w dziedzinie sztuki, kultury, sportu, mediów, edukacji, religii i prawa powstrzymuje kobiety przed odgrywaniem znaczącej roli w wielu kluczowych instytucjach. (§ 183)

Ograniczony dostęp kobiet do tradycyjnych źródeł władzy

Z powodu ograniczonego dostępu kobiet do tradycyjnych źródeł władzy, takich jak: ciała decyzyjne partii politycznych, organizacje pracodawców, związki zawodowe, kobiety uzyskały dostęp do władzy poprzez alternatywne struktury, szczególnie w sektorze organizacji pozarządowych. Dzięki tym organizacjom kobiety mają możliwość wyrażania swoich zainteresowań i problemów na forum krajowym, regionalnym i międzynarodowym. (§ 184)

Brak równości między kobietą a mężczyzną w rodzinie

Nierówność w życiu publicznym często zaczyna się od dyskryminacyjnych zachowań i praktyk oraz braku równości w rodzinie. Nierówny podział pracy i obowiązków w ramach gospodarstwa domowego, związany z nierównym podziałem władzy, ogranicza kobiecie możliwości znalezienia czasu i rozwinięcia umiejętności w celu udziału w procesach decyzyjnych na szerszej publicznej arenie. Nieformalne powiązania i wzory procesów decyzyjnych na poziomie lokalnym i środowiskowym, które wyrażają męski etos, ograniczają kobiecie możliwości wzięcia równoprawnego udziału w gospodarczym i społecznym życiu kraju. (§ 185)

**Nierówność
w życiu
publicznym często
zaczyna się od
dyskryminacyj-
nych zachowań
i praktyk
oraz braku
równości
w stosunkach
między kobietami
i mężczyznami
w rodzinie**

Cel strategiczny G.1.

Zapewnić równy dostęp i pełny udział kobiet we władzy i procesie podejmowania decyzji

Równowaga płci w rządzie, administracji i na stanowiskach publicznych

Wytyczyć cel osiągnięcia równowagi płci w obsadzeniu stanowisk w rządzie, publicznych jednostkach administracyjnych i w sądownictwie oraz przedsięwziąć odpowiednie kroki w celu znacznego wzrostu liczby kobiet i mężczyzn na wszystkich stanowiskach rządowych i w administracji publicznej. (§ 190 a)

Kontrolować i oceniać postęp w zakresie reprezentacji kobiet, poprzez regularne gromadzenie danych na temat liczby kobiet i mężczyzn zatrudnionych na różnych rządowych szczeblach, na podstawie danych z jednego roku. Zapewnić kobietom i mężczyznom równy dostęp do stanowisk publicznych oraz stworzyć mechanizmy, w ramach struktur rządowych, mające na celu kontrolę postępu w tej dziedzinie. (§ 190 e)

Równowaga płci na wszystkich szczeblach decyzyjnych

Podjąć działania mające na celu zwielokrotnienie liczby kobiet na strategicznych stanowiskach związanych z podejmowaniem decyzji. (§ 192 a)

Dokonać przeglądu kryteriów, stosowanych przy wyborze pracowników do doradczych i decyzyjnych organów oraz przy awansowaniu na wysokie stanowiska, pod kątem eliminowania dyskryminacyjnych praktyk w stosunku do kobiet. (§ 192 c)

Zachęcać organizacje pozarządowe, związki zawodowe i sektor prywatny do wysiłków, mających na celu zapewnienie kobietom i mężczyznom równego dostępu do stanowisk zawodowych, włącznie z równym udziałem w ciałach decyzyjnych i w negocjacjach, we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach. (§ 192 d)

Zbierać i popularyzować dane na temat udziału kobiet i mężczyzn w procesie podejmowania decyzji, a także kontrolować realizację wytyczonego przez Sekretarza Generalnego ONZ celu, który zakłada do roku 2000 obsadę 50 proc. stanowisk kierowniczych i decyzyjnych kobietami. (§ 193 c)

Stworzyć bazy danych, zawierające informacje o kobietach i ich kwalifikacjach, użytecznych w procesie mianowania kobiet na wyższe stanowiska decyzyjne, doradcze, w celu rozpowszechnienia ich wśród rządów, organizacji regionalnych i międzynarodowych oraz prywatnych przedsiębiorstw, partii politycznych i innych odpowiednich organów. (§ 194 c)

Równość płci w partiach politycznych i systemach wyborczych

Dokonać przeglądu wpływu różnych systemów wyborczych na polityczną reprezentację kobiet w ciałach wybieralnych i, gdzie to niezbędne, dokonać reform tych systemów. (§ 190 d)

Rozważyć zbadanie struktur i procedur partyjnych w celu eliminacji barier, które pośrednio czy bezpośrednio działają dyskryminująco na udział kobiet w życiu politycznym. (§ 191a)

Rozważyć włączenie kwestii dotyczących płci w polityczny program partii oraz podjąć kroki mające na celu zapewnienie udziału kobiet w przywódczych gremiach partii politycznych, na równych zasadach z mężczyznami. (§ 191 c)

Równowaga płci w ONZ

Utrzymać równowagę płci na krajowych listach kandydatów do obieralnych ciał ONZ, agencji wyspecjalizowanych i innych autonomicznych organizacji ONZ, przy zwróceniu szczególnej uwagi na reprezentację kobiet ubiegających się o wyższe stanowiska. (§ 190 j)

Zachęcać do udziału i popierać uczestnictwo kobiecych organizacji pozarządowych w konferencjach ONZ i w procesach przygotowawczych do nich. (§ 192 h)

Dokonać przeglądu wpływu różnych systemów wyborczych na polityczną reprezentację kobiet w ciałach wybieralnych i, gdzie to niezbędne, dokonać reform tych systemów

**Budować
i wzmacniać
więzy solidarności
pomiędzy
kobietami poprzez
obieg informacji,
edukację
i działania
pobudzające
świadomość**

Popierać równowagę płci w składzie delegacji na forum ONZ, jak i na inne międzynarodowe spotkania. (§ 192 i)

Rozwinąć mechanizm nominacji kobiet na wyższe stanowiska w ONZ, wyspecjalizowanych agencjach i innych autonomicznych organizacjach systemu ONZ. (§ 193 b)

Równy dostęp kobiet do kariery

Restrukturyzować programy związane z rekrutacją i rozwojem kariery w celu zapewnienia równego dostępu kobiet, szczególnie młodych, do szkolenia w zakresie zarządzania, przedsiębiorczości, w dziedzinach technicznych i w zakresie kierowania, w tym do szkoleń organizowanych w miejscu pracy. (§ 192 f)

Rozwinąć programy awansu kobiet w każdym wieku, obejmujące: planowanie kariery, metody osiągnięcia celów, doradztwo, szkolenie i doskonalenie. (§ 192 g)

Partnerski model rodziny

Uznać, że dzielenie się pracami domowymi i obowiązkami rodzicielskimi między kobietami i mężczyznami zwiększa udział kobiet w życiu publicznym. W związku z tym podjąć odpowiednie kroki pozwalające na godzenie życia rodzinnego i pracy zawodowej. (§ 190 i)

Opracować strategie komunikacyjne w celu promocji publicznej debaty nad nowymi rolami mężczyzn i kobiet w społeczeństwie i rodzinie. (§ 192 e)

Solidarność kobiet

Budować i wzmacniać więzy solidarności pomiędzy kobietami poprzez obieg informacji, edukację i działania pobudzające świadomość. (§ 194 a)

Zapewnić szkolenia kształtujące cechy przywódcze i poczucie własnej wartości oraz zachęcające kobiety do zajmowania stanowisk kierowniczych. (§ 195 a)

Rozwinąć mechanizmy i systemy szkoleń w celu zachęcania kobiet do udziału w procesie wyborczym, do politycznej aktywności i do udziału w innych obszarach związanych z przywództwem. (§ 195 e)

Szkolenia uwrażliwiające na sprawy płci

Zapewnić szkolenia dla kobiet i mężczyzn, uwrażliwiające na sprawy płci, w celu promocji niedyskryminujących stosunków w pracy oraz kształtowania poszanowania dla różnorodności pracy i stylów zarządzania. (§ 195 d)

Jasne kryteria obsady stanowisk kierowniczych

Mieć jasne kryteria przy obsadzaniu kierowniczych stanowisk i zapewnić, by w wybieralnych ciałach była zachowana równowaga płci. (§ 195 b)

Wykonawcy celów strategicznych:

Rządy – § 190 (a, e, d, i, j)

Partie polityczne – § 191 (a, b, c, j)

Rządy, instytucje krajowe, sektor prywatny, partie polityczne, związki zawodowe, organizacje pracodawców, instytucje badawcze i naukowe, instytucje subregionalne i regionalne, organizacje pozarządowe i międzynarodowe oraz instytucje oświatowe – § 192 (a, c, d, e, f, g, h, i)

Organizacja Narodów Zjednoczonych – § 193 (b, c)

Organizacje kobiece, organizacje pozarządowe, związki zawodowe, partnerzy społeczni, producenci, organizacje przemysłowe i profesjonalne – § 194 (a, c)

Rządy, instytucje krajowe, sektor prywatny, partie polityczne, związki zawodowe, organizacje pracodawców, instytucje badawcze i naukowe, instytucje subregionalne i regionalne, organizacje pozarządowe i międzynarodowe oraz instytucje oświatowe – § 195 (a, b, d, e)

Cel strategiczny G.2.

**Zwiększyć
dostęp kobiet
do stanowisk
decyzyjnych
i przywódczych**

Platforma działania
Dział I

Platforma działania poświadczyła powszechny charakter podstawowych praw i wolności – obywatelskich, gospodarczych, politycznych i społeczno-kulturalnych, ich niepodzielność i wzajemną zależność.

Jednym z podstawowych założeń jest potwierdzenie, że prawa kobiet i dziewcząt stanowią niezbywalną, integralną i niepodzielną część powszechnych praw człowieka. Niezwykle istotne jest uznanie, że przemoc wobec kobiet stanowi naruszenie praw człowieka niezależnie od tego czy sprawcą jest osoba publiczna czy też prywatna.

W dokumencie państwa zostały zobowiązane do podjęcia aktywnych i konkretnych działań na rzecz propagowania, przestrzegania i ochrony praw człowieka kobiet oraz urzeczywistnienia zasady równouprawnienia. Uznano to za zadanie priorytetowe dla poszczególnych państw, Organizacji Narodów Zjednoczonych i całej społeczności międzynarodowej. I tak np. rządy zostały zobowiązane do przedsięwzięcia natychmiastowych działań w celu eliminacji i zwalczania wszelkich form przemocy wobec kobiet w życiu publicznym i prywatnym, dokonywanych lub tolerowanych przez państwa oraz prywatne osoby.

Jednym z podstawowych założeń jest potwierdzenie, że prawa kobiet i dziewcząt stanowią niezbywalną, integralną i niepodzielną część powszechnych praw człowieka

Nie wystarczy samo uznanie podstawowych praw i wolności. W ślad za nim musi iść tworzenie warunków do ich realizacji. Konieczne jest zatem zapewnienie dostępu do informacji o przysługujących jednostkom prawach oraz wprowadzenie mechanizmów i środków umożliwiających ich egzekwowanie. Rządy poszczególnych państw oraz organizacje międzynarodowe powinny wyasygnować odpowiednie środki finansowe, aby zapewnić kobietom możliwość korzystania z przysługujących im praw człowieka.

Podkreśla się znaczenie, jakie dla praw kobiet w poszczególnych krajach oraz dla ustanowienia standardów międzynarodowych miało przyjęcie przez ONZ *Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet*. Wzywa się państwa, które nie ratyfikowały tej konwencji bądź wniosły do niej zastrzeżenia, aby do roku 2000 przystąpiły do Konwencji lub wycofały swoje dotychczasowe zastrzeżenia.

Dużo uwagi poświęca się kwestii włączenia praw kobiet do głównego nurtu praw człowieka. Podkreśla się, że prawa człowieka w odniesieniu do kobiet i dziewcząt muszą stanowić integralną część działań podejmowanych zarówno przez agendy ONZ jak i poszczególne państwa; nie mogą dłużej być marginalizowane i traktowane jako prawa drugiej kategorii.*

W ślad za *Konwencją w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet* oraz innymi dokumentami międzynarodowymi, potwierdzono prawo wszystkich małżeństw i jednostek do swobodnego i odpowiedzialnego decydowania o liczbie i czasie urodzenia swoich dzieci oraz do odpowiedniej informacji i środków umożliwiających dokonanie swobodnego wyboru, jak również prawo dostępu do najwyższej jakości usług medycznych w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego. Obejmuje to również prawo do wolnego od dyskryminacji, przymusu i przemocy podejmowania decyzji w sprawach prokreacji. (§ 223)

Zwraca się uwagę na fakt, że wiele kobiet napotyka dodatkowe bariery w korzystaniu ze swoich praw człowieka z powodu: rasy, języka, przynależności etnicznej, kultury, religii, niepełnosprawności, przynależności do określonej grupy społecznej oraz z powodu innych przyczyn. (§ 225)

Wzywa się państwa, które nie ratyfikowały *Konwencji w sprawie eliminacji wszelkich form dyskryminacji kobiet* bądź wniosły do niej zastrzeżenia, aby do roku 2000 przystąpiły do Konwencji lub wycofały swoje dotychczasowe zastrzeżenia

* Na podstawie § 210-229

Cel strategiczny I.1.

Promocja i ochrona praw człowieka kobiet poprzez pełne wdrożenie wszystkich międzynarodowych instrumentów ochrony praw człowieka – przede wszystkim na drodze realizacji Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet

Czego oczekiwać od rządów?

Aktywnego działania na rzecz ratyfikacji lub przystąpienia do układów międzynarodowych i regionalnych w dziedzinie ochrony praw człowieka oraz wprowadzenia tych dokumentów w życie. (§ 230)

Ratyfikacji i przystąpienia do *Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet* oraz wdrożenia postanowień konwencji do roku 2000. Ograniczenia zastrzeżeń przez państwa, które ratyfikowały Konwencję i regularnego ich rewidowania. Wycofania zastrzeżeń sprzecznych z głównymi założeniami i celami Konwencji. (§ 230 b)

Stworzenia krajowych planów w zakresie działań podejmowanych w celu promowania i ochrony praw człowieka przysługujących kobietom. (§ 230 d)

Stworzenia lub wzmocnienia niezależnych krajowych instytucji zajmujących się ochroną i promocją praw człowieka, łącznie z prawami człowieka należnymi kobietom. (§ 230 e)

Rozwinięcia szerokich programów edukacyjnych w zakresie praw człowieka w celu podniesienia świadomości prawnej kobiet oraz świadomości społecznej specyfiki praw człowieka przysługujących kobietom. (§ 230 f)

Wprowadzenia w życie postanowień Konwencji przez państwa – strony w drodze rewizji wszelkich przepisów, strategii, praktyk i procedur pod kątem ich zgodności z ustaleniami konwencji. Wszystkie państwa powinny dokonać rewizji krajowych przepisów, strategii, praktyk i procedur w celu zapewnienia ich zgodności ze standardami praw człowieka w tym zakresie. (§ 230 g)

Włączenia problematyki różnic płciowych do sprawozdań dotyczących innych konwencji i instrumentów ochrony praw człowieka (łącznie z konwencjami MOP) w celu zapewnienia możliwości dokonywania właściwej analizy i oceny przestrzegania praw człowieka kobiet. (§ 230 h)

Przygotowania sprawozdań dla Komitetu ds. Eliminacji Dyskryminacji Kobiet, dotyczących wdrażania postanowień Konwencji w oparciu o wskazówki Komitetu oraz konsultowania ich z organizacjami pozarządowymi. (§ 230 i)

Zapewnienia Komitetowi ds. Eliminacji Dyskryminacji Kobiet możliwości pełnego wywiązywania się z jego mandatu poprzez zagwarantowanie mu odpowiedniej ilości czasu na spotkania dzięki jak najszerszej ratyfikacji poprawki przyjętej w dniu 22 maja 1995 roku. (§ 230 j)

Wspierania prac nad przygotowaniem dodatkowego protokołu wprowadzającego procedurę odwoławczą do *Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet*. (§ 230 k)

Dążenia do powszechnej ratyfikacji do roku 2000 *Konwencji o prawach dziecka* oraz zapewnienia jej pełnej realizacji m.in. w zakresie przestrzegania równych praw dziewcząt i chłopców. (§ 230 l)

Wspierania działań realizowanych w ramach systemu Organizacji Narodów Zjednoczonych w dziedzinie wdrażania efektywnych programów ochrony praw dzieci m.in. poprzez przeciwdziałanie i eliminowanie praktyk zabijania niemowląt płci żeńskiej, pracy dzieci w niebezpiecznych dla zdrowia warunkach, handlu dziećmi i ich organami, prostytucji i pornografii z udziałem dzieci i innych form wykorzystania seksualnego dzieci, jak również rozważenia możliwości opracowania projektu protokołu opcyjnego do *Konwencji o prawach dziecka*. (§ 230 m)

Włączenie problematyki różnic płciowych do sprawozdań dotyczących innych konwencji i instrumentów ochrony praw człowieka (łącznie z konwencjami MOP) w celu zapewnienia możliwości dokonywania właściwej analizy i oceny przestrzegania praw człowieka kobiet

Opracować kompleksowe programy strategiczne mające na celu włączanie praw człowieka kobiet do działań realizowanych przez wszystkie agendy systemu ONZ, w tym dotyczące usług doradczych, pomocy technicznej, metodologii sprawozdawczej, badań sytuacji kobiet, koordynacji, informacji i edukacji w zakresie praw człowieka, jak również aktywne uczestniczyć w realizacji tych programów

Poprawy realizacji wszystkich instrumentów praw człowieka w celu przeciwdziałania i likwidacji, zorganizowanych i innych form handlu kobietami i dziećmi, pornografii, prostytucji i turystyki seksualnej, jak również zapewnienia ofiarom usług prawnych i socjalnych. Działania te powinny obejmować postanowienia dotyczące współpracy międzynarodowej w ściganiu i karaniu odpowiedzialnych za zorganizowane wykorzystywanie kobiet i dzieci. (§ 230 n)

Powinności Organizacji Narodów Zjednoczonych

Poświęcić więcej uwagi problematyce praw człowieka kobiet uwzględniając zarówno prawa obywatelskie, kulturalne, jak i ekonomiczno-socjalne oraz prawo do rozwoju osobistego. (§ 231 a)

Zapewnić realizację zaleceń światowej konferencji praw człowieka oraz ONZ-owskich konferencji na rzecz kobiet. (§ 231 b)

Opracować kompleksowe programy strategiczne mające na celu włączanie praw człowieka kobiet do działań realizowanych przez wszystkie agendy systemu ONZ, w tym dotyczące usług doradczych, pomocy technicznej, metodologii sprawozdawczej, badań sytuacji kobiet, koordynacji, informacji i edukacji w zakresie praw człowieka, jak również aktywnie uczestniczyć w realizacji tych programów. (§ 231 c)

Zagwarantować kobietom pełną integrację i uczestnictwo w procesie rozwoju – zarówno jako jego beneficjentkom jak i kreatorkom. (§ 231 d)

Zbierać informacje na temat łamania praw kobiet za pośrednictwem różnych agend ONZ w celu wykorzystywania ich do opracowywania nowych projektów i programów. (§ 231 e)

Zapewnić współpracę i koordynację działań wszystkich agend i organów praw człowieka w tym Komisji ds. Statusu Kobiet, Komisji Praw Człowieka, Komisji ds. Rozwoju Społecznego, Komisji ds. Zrównoważonego Rozwoju, Komisji ds. Zapobiegania Przestępczości, Komitetu ds. Eliminacji Dyskryminacji Kobiet, UNIFEM, INSTRAW, UNDP, UNICEF oraz innych specjalnych agend ONZ. (§ 231 f, g)

Zachęcać krajowe programy i instytucje zajmujące się prawami człowieka do włączania problematyki kobiecej w zakres ich działalności. (§ 231 i)

Organizować dla wszystkich urzędników i personelu ONZ, szczególnie dla osób zajmujących się problematyką praw człowieka i pomocą humanitarną, szkolenia uwrażliwiające na specyfikę naruszeń praw człowieka kobiet. (§ 231 j)

Czego oczekiwać od rządów?

Traktowania ochrony praw człowieka w sposób priorytetowy oraz zagwarantowania, aby możliwości ich realizacji były zapewnione wszystkim w równym stopniu, bez względu na ich rasę, płeć, wyznawaną religię, język, poglądy polityczne, pochodzenie etniczne i społeczne, status społeczny i majątkowy. (§ 232 a)

Wprowadzenia konstytucyjnych i/lub ustawowych gwarancji zakazujących dyskryminacji kobiet; zapewnienia kobietom, zarówno niepełnoletnim jak i dorosłym, równych praw w społeczeństwie. (§ 232 b)

Zagwarantowania w prawie zasady równości kobiet i mężczyzn oraz możliwości jej realizacji za pomocą całego systemu prawnego oraz pozaprawnych instrumentów i mechanizmów. (§ 232 c)

Dokonania zmian w obowiązującym systemie prawa, włączając w to prawo zwyczajowe i praktykę stosowania prawa w zakresie ustawodawstwa rodzinnego, cywilnego, karnego, handlowego i prawa pracy. Zmiany te będą miały na celu wprowadzenie do ustawodawstwa krajowego zasad i procedur międzynarodowych w zakresie ochrony praw człowieka, jak również usunięcie wszelkich istniejących przepisów prawnych dyskryminujących kobiety oraz wykorzenienie istniejących w wymiarze sprawiedliwości uprzedzeń ze względu na płeć. (§ 232 d)

Wspierania i pomocy dla krajowych instytucji zajmujących się ochroną praw człowieka, takich jak komisje praw człowieka i rzecznicy, w rozwijaniu programów ochrony praw kobiet, nadania tym instytucjom odpowiedniego statusu i przydzielenia im odpowiednich środków, rozwijania ścisłej współpracy rządu z tymi instytucjami w celu rozwiązywania

Cel strategiczny I.2.

Zagwarantowanie zasady równości i niedyskryminacji kobiet w prawie i w praktyce

Zagwarantowanie w prawie zasady równości kobiet i mężczyzn, oraz możliwości jej realizacji za pomocą całego systemu prawnego oraz pozaprawnych instrumentów i mechanizmów.

Zdecydowanego przeciwdziałania i likwidacji przemocy wobec kobiet, wynikającej ze szkodliwych tradycji, zwyczajów, przesądów i ekstremizmów kulturowych

Stworzenia efektywnych mechanizmów wykrywania wypadków łamania praw kobiet przez urzędników państwowych oraz przygotowanie odpowiednich sankcji karnych

problemów indywidualnych, przede wszystkim problemów kobiet, zadbania o to, by wspomniane instytucje przywiązywały należną wagę do problemu łamania praw kobiet. (§ 232 e)

Zdecydowanego przeciwdziałania i likwidacji przemocy wobec kobiet, wynikającej ze szkodliwych tradycji, zwyczajów, przesądów i ekstremizmów kulturowych. (§ 232 g)

Wprowadzenia zakazu okaleczania żeńskich narządów płciowych, wszędzie gdzie tego typu zwyczaj istnieje oraz zdecydowanego wspierania działań organizacji pozarządowych, społecznych i religijnych, mających na celu wyeliminowanie tego typu praktyk. (§ 232 h)

Stworzenia programów edukacyjnych w zakresie praw kobiet, organizowania szkoleń dla urzędników państwowych, m.in. dla personelu wojskowego, więziennego, medycznego i policji, pracowników społecznych, osób pracujących z uchodźcami, nauczycieli wszystkich szczebli systemu edukacyjnego, jak również dla sędziów i członków parlamentu, po to, aby mogli oni pełnić swoje publiczne obowiązki w odpowiedni sposób. (§ 232 i)

Propagowania równego prawa kobiet do uczestnictwa w związkach zawodowych i innych organizacjach pracowniczych i społecznych. (§ 232 j)

Stworzenia efektywnych mechanizmów wykrywania wypadków łamania praw kobiet przez urzędników państwowych oraz przygotowania odpowiednich sankcji karnych będących konsekwencją przyjętych zasad prawnych. (§ 232 k)

Dokonania rewizji prawa karnego pod kątem eliminacji wszelkich form dyskryminacji kobiet. Wprowadzenia zmian w prawie karnym i procedurze, koniecznych do zagwarantowania skutecznej ochrony kobiet przed przestępstwami, których są one ofiarami w stopniu nieproporcjonalnie większym niż reszta społeczeństwa. Ścigania tych przestępstw niezależnie od związku pomiędzy sprawcą a ofiarą. Zagwarantowania obrońcom kobiet, ofiarom przestępstw oraz świadkom ochrony przed ujemnymi dla nich konsekwencjami podczas postępowania przygotowawczego i sądowego. (§ 232 l)

Zapewnienia kobietom równego z mężczyznami prawa do pracy w charakterze sędziów, adwokatów oraz innych pracowników sądowych, jak również do pracy w charakterze oficerów policji, w służbach więziennych i aresztach. (§ 232 m)

Wzmocnienia istniejących, bądź ustanowienia ogólnodostępnych i wolnych od opłat lub tanich alternatywnych procedur administracyjnych oraz programów pomocy prawnej, wspomagających kobiety, które żądają zadośćuczynienia za pogwałcenie ich praw. (§ 232 n)

Zagwarantowania w ustawodawstwie krajowym ochrony oraz pełnych praw i wolności określonych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i innych instrumentach praw człowieka, wszystkim kobietom oraz organizacjom pozarządowym i ich przedstawicielom, działającym w tym zakresie. (§ 232 o)

Wzmocnienia i wsparcia dla procesu realizacji zaleceń zawartych w ONZ-owskich *Postanowieniach na temat równości szans dla osób niepełnosprawnych*. Zwrócenia szczególnej uwagi na konieczność eliminacji przejawów dyskryminacji niepełnosprawnych kobiet. Zapewnienia im fundamentalnych wolności, łącznie z prawem do dostępu do informacji, pomocą w przypadku doświadczanej przemocy, prawem do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i ekonomicznym. (§ 232 p)

Wspierania rozwoju programów ochrony praw człowieka, które będą kładły nacisk na ochronę praw kobiet. (§ 232 q)

Zobowiązania rządów i organizacji pozarządowych, ONZ i innych organizacji międzynarodowych, stosownie do ich właściwości

Przetłumaczenie na miejscowe języki, opublikowanie i upowszechnienie dokumentów międzynarodowych dotyczących praw człowieka oraz równego statusu kobiet i mężczyzn oraz informacji na temat: Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, Międzynarodowego Paktu Praw Ekonomicznych, Społecznych i Kulturalnych, Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, Konwencji w sprawie eliminacji wszelkich form dys-

Wspieranie rozwoju programów ochrony praw człowieka, które będą kładły nacisk na ochronę praw kobiet

Cel strategiczny I.3.

Rozwój świadomości prawnej

kryminacji rasowej, Konwencji o prawach dziecka, Konwencji przeciwko stosowaniu tortur i innych form nieludzkiego traktowania i karania, Deklaracji w sprawie prawa do rozwoju, Deklaracji w sprawie eliminacji przemocy w stosunku do kobiet, narodowych raportów przedkładanych Komitetowi ds. Eliminacji Dyskryminacji Kobiet oraz informacji o wynikach odpowiednich konferencji ONZ. Ułatwienie dostępu do wspomnianych informacji i tekstów dla osób niepełnosprawnych oraz dla osób posiadających ograniczoną umiejętność czytania. (§ 233 a)

Publikowanie i upowszechnienie tych informacji w formie przystępnej oraz dostępnej dla osób niepełnosprawnych i posiadających ograniczoną umiejętność czytania. (§ 233 b)

Upowszechnienie informacji na temat systemu prawnego i gwarancji prawnych dla kobiet poprzez m.in. publikowanie łatwo dostępnych broszur informujących o tym, w jaki sposób jednostka może dochodzić swoich praw. (§ 233 c)

Włączenie informacji na temat międzynarodowych i lokalnych instrumentów i standardów w zakresie ochrony praw człowieka do obiegu informacji publicznej, programów edukacyjnych w dziedzinie ochrony praw człowieka oraz programów oświatowych dla dorosłych – szczególnie do programów zaadresowanych do pracowników policji i wojska, sędziów i personelu medycznego, w celu zapewnienia skutecznej ochrony praw człowieka. (§ 233 d)

Publikacja w pełnej formie oraz upowszechnianie informacji na temat istniejących, państwowych, regionalnych oraz międzynarodowych procedur administracyjnych umożliwiających kobietom, których prawa zostały pogwałcone, uzyskanie zadośćuczynienia. (§ 233 e)

**Publikowanie
i upowszechnienie
tych informacji
w formie
przystępnej
oraz dostępnej
dla osób
niepełnospraw-
nych i posiadają-
cych ograniczoną
umiejętność
czytania**

Wspieranie, koordynacja oraz współpraca z lokalnymi i regionalnymi organizacjami kobiecymi oraz innymi organizacjami pozarządowymi, wychowawcami i środkami masowego przekazu – w celu realizacji programów edukacyjnych w dziedzinie praw człowieka, które mogłyby przyczynić się do wzrostu świadomości prawnej kobiet. (§ 233 f)

Promowanie edukacji na temat praw kobiet w programach szkół wszystkich szczebli oraz prowadzenie kampanii publicznych we wszystkich, najbardziej rozpowszechnionych językach danego kraju, na temat równości kobiet i mężczyzn w życiu publicznym i prywatnym, praw kobiet w rodzinie oraz ważniejszych instrumentów ochrony praw człowieka, istniejących w prawie państwowym i międzynarodowym. (§ 233 g)

Promowanie edukacji dotyczącej praw człowieka oraz międzynarodowego prawa humanitarnego we wszystkich krajach dla członków służb bezpieczeństwa i sił zbrojnych, jak również dla osób oddelegowanych do operacji pokojowych Narodów Zjednoczonych w ramach rutynowego szkolenia. Przypominanie i uczulanie ich na respektowanie praw kobiet we wszelkich sytuacjach, zarówno na służbie, jak i poza służbą. Zwrócenie szczególnej uwagi na przepisy dotyczące ochrony kobiet i dzieci oraz ochrony praw człowieka w sytuacji konfliktu zbrojnego. (§ 233 h)

Podejmowanie odpowiednich środków w celu zapewnienia kobietom – uchodźczyniom, wysiedlonym, emigrantkom oraz kobietom emigrującym w poszukiwaniu pracy – informacji na temat ich praw oraz przysługujących im procedurach odwoławczych. (§ 233 i)

Opracowała Urszula Nowakowska na podstawie „Platformy działania”, dokumentu końcowego IV Światowej Konferencji na rzecz Kobiet (Pekin 1995).

Promowania edukacji na temat praw kobiet w programach szkół wszystkich szczebli oraz prowadzenia kampanii publicznych we wszystkich, najbardziej rozpowszechnionych językach danego kraju, na temat równości kobiet i mężczyzn w życiu publicznym i prywatnym

Platforma działania
Dział J

Programy w środkach masowego przekazu ukazujące przemoc, poniżenie i pornografię mają negatywne skutki dla kobiet i ich udziału w życiu społecznym. Programy, które wzmacniają tradycyjne role kobiet, mogą mieć również ograniczający charakter

Diagnoza

Postęp w dziedzinie technologii informacyjnych w ciągu ostatniego dziesięciolecia przyspieszył rozwój systemu komunikacji globalnej. System obiegu informacji przekracza obecnie polityczne granice i ma ogromny wpływ na politykę społeczną, indywidualne postawy i zachowania, szczególnie wśród dzieci i młodzieży. Media we współczesnym świecie mają o wiele więcej możliwości ku temu, by działać na rzecz awansu kobiet. (§ 234)

Sytuacja kobiet zatrudnionych w sektorze informacyjnym

Coraz więcej kobiet jest związanych zawodowo z sektorem informacyjnym lecz niewiele z nich osiągnęło stanowiska na szczeblu decyzyjnym lub pełni funkcje w zarządach kierowniczych i w ciałach, które wywierają wpływ na politykę informacyjną środków masowego przekazu. (§ 235)

Większość kobiet, zwłaszcza w krajach rozwijających się, nie posiada realnego dostępu do rozrastających się elektronicznych dróg informacyjnych, a więc nie może stworzyć sieci, które zapewniłyby im alternatywne źródła informacji. Dlatego też kobiety powinny zostać włączone w procesy podejmowania decyzji dotyczących rozwoju nowych technologii, aby mogły w pełni uczestniczyć w rozwoju mediów i w ich oddziaływaniu. (§ 237)

Wizerunek kobiet w mediach

Drukowane i elektroniczne środki przekazu w większości krajów nie przedstawiają wyważonego obrazu różnorodnych sposobów życia kobiet oraz ich wkładu w życie społeczeństwa w zmieniającym się świecie. Dodatkowo, programy w środkach masowego przekazu ukazujące przemoc, poniżenie i pornografię mają negatywne skutki dla kobiet i ich udziału w życiu społecznym. Programy, które wzmacniają tradycyjne role kobiet, mogą mieć również ograniczający charakter. Ogólnoswiatowe tendencje konsumpcyjne stworzyły klimat, w którym reklamy i informacje handlowe często ukazują kobiety głównie jako konsumentki i przedstawiają kobiety i dziewczęta w różnym wieku w sposób niewłaściwy. (§ 236)

O braku wrażliwości na kwestie płci w środkach masowego przekazu świadczą niepowodzenia w elimi-

nowaniu stereotypów o podłożu seksistowskim, funkcjonujących w publicznych i prywatnych, lokalnych, państwowych i międzynarodowych organizacjach środków masowego przekazu. (§ 235)

Potrzeby zmian

Negatywny, poniżający kobietę sposób przedstawiania jej w elektronicznych, drukowanych, wizualnych oraz radiowych środkach masowego przekazu powinien ulec zmianie. (§ 236)

Pozycja kobiet powinna zostać wzmocniona poprzez podnoszenie ich kwalifikacji zawodowych oraz dostęp do technologii informacyjnych. Zwiększy to ich możliwości zwalczania negatywnych wizerunków kobiet w skali międzynarodowej oraz przeciwstawienia się nadużywaniu władzy przez przemysł przekazu o wciąż wzrastającym znaczeniu. Należy wypracować metody prowadzące do wyeliminowania programów opartych na stereotypach płci. (§ 237)

**Negatywny,
poniżający kobietę
sposób
przedstawiania jej
w elektronicznych,
drukowanych,
wizualnych
oraz radiowych
środkach
masowego
przekazu
powinien ulec
zmianie**

Cele strategiczne

Zadania dla rządów

Promocja pełnego i równego uczestnictwa kobiet w środkach masowego przekazu, z uwzględnieniem zarządzania, planowania, edukacji, szkolenia i badań. (§ 239 c)

Wspieranie edukacji, szkoleń i zatrudnienia kobiet w celu promowania i zapewnienia kobietom równego dostępu do środków masowego przekazu na wszystkich poziomach i we wszystkich obszarach. (§ 239 a)

Dokonanie przeglądu istniejącej polityki informacyjnej pod kątem włączenia do niej perspektywy płci. (§ 239 b)

Dążenie do proporcjonalnego zatrudnienia kobiet i mężczyzn we wszystkich ciałach doradczych, zarządzających, regulujących i monitorujących, z uwzględnieniem instytucji związanych z prywatnymi oraz publicznymi środkami masowego przekazu. (§ 239 d)

Popieranie i uznanie kobiecych sieci masowego przekazu, w tym sieci elektronicznych oraz innych nowych

Cel strategiczny J.1.

**Zwiększenie
udziału kobiet
w procesach
podejmowania
decyzji**

technologii komunikacji, jako środków przekazu informacji i wymiany poglądów również na szczeblu międzynarodowym. Aby osiągnąć ten cel należy wspierać kobiety działające w środkach masowego przekazu i w innych systemach komunikacji. (§ 239 f)

Zadania dla mediów państwowych i międzynarodowych

Rozwijanie mechanizmów wspierających udział zarówno kobiet jak i mężczyzn w procesach produkcji i podejmowania decyzji. (§ 240)

Zadania dla rządów lub krajowych instytucji na rzecz awansu kobiet

Popieranie wykorzystania systemów komunikacyjnych, z uwzględnieniem nowych technologii, jako środka do zwiększenia udziału kobiet w procesach demokratycznych. (§ 241 b)

Pomoc przy tworzeniu informatora o kobietach ekspertach w dziedzinie środków masowego przekazu. (§ 241 c)

Zadania dla organizacji pozarządowych i zawodowych stowarzyszeń związanych z mediami

Rozwijanie programów informacyjnych dla organizacji pozarządowych, organizacji kobiecych i zawodowych organizacji środków masowego przekazu. Tworzenie pomiędzy nimi sieci w celu zwiększenia udziału kobiet w procesie komunikowania się i przekazywania informacji, w szczególności na szczeblu międzynarodowym, dla wspierania dialogu wśród i między tymi organizacjami, aby promować prawa kobiet jako prawa człowieka oraz równość między kobietami i mężczyznami. (§ 242 c)

Zadania dla rządów oraz organizacji międzynarodowych

Rozwijanie, w granicach prawa do wolności wypowiedzi, mechanizmów promowania wyważonych i różnorodnych wizerunków kobiety w środkach masowego przekazu i systemach komunikacji międzynarodowej oraz wspierania uczestnictwa zarówno kobiet jak i mężczyzn w produkcji i podejmowaniu decyzji w mediach. (§ 240)

Cel strategiczny J.2.

Zmiana obciążonego stereotypami wizerunku kobiet w środkach masowego przekazu

Popieranie udziału kobiet w opracowywaniu regulaminów zawodowych i kodeksów postępowania, a także popieranie innych odpowiednich mechanizmów samokontroli, służących promowaniu wyważonego i niestereotypowego przedstawiania kobiet przez media. (§ 241 d)

Stymulowanie badań i wdrażania strategii informacyjnych, edukacyjnych i komunikacyjnych zmierzających do promowania wyważonego wizerunku kobiet i dziewcząt oraz ich różnorodnych ról. (§ 243 a)

Wspieranie środków masowego przekazu oraz agencji reklamowych w rozwijaniu specjalnych programów służących podnoszeniu świadomości na temat *Platformy działania*. (§ 243 b)

Zachęcanie do organizowania szkoleń uwrażliwiających na kwestie płci dla pracowników mediów, w tym dla właścicieli i menedżerów, aby zachęcić do tworzenia i stosowania nieobciążonych stereotypami, wyważonych i zróżnicowanych wizerunków kobiet w środkach masowego przekazu. (§ 243 c)

Zachęcanie mediów do powstrzymania się od przedstawiania kobiet jako istot niższych oraz wykorzystywania ich jako obiektów seksualnych i towaru. Zachęcanie mediów do przedstawiania kobiet jako osób twórczych, głównych aktorów w procesie rozwoju, którzy są zarówno jego współtwórcami jak i beneficjentami. (§ 243 d)

Rozpowszechnianie przekonania, że seksistowskie stereotypy funkcjonujące w środkach masowego przekazu są dyskryminujące i w istocie poniżające i obraźliwe. (§ 243 e)

Podjęmowanie efektywnych środków, włącznie z odpowiednimi aktami prawnymi, przeciwko pornografii oraz przeciwko ukazywaniu w środkach masowego przekazu przemocy wobec kobiet i dzieci. (§ 243 f)

Zadania dla mediów oraz agencji reklamowych

Opracowanie zgodnych z prawem do wolności wypowiedzi wytycznych zawodowych i kodeksów postępowania oraz innych przepisów samoregulujących, w celu propagowania nieobciążonych stereotypami sposobów przedstawiania kobiet. (§ 244 a)

Ustanowienie zgodnych z prawem do wolności wypo-

Zachęcanie mediów do powstrzymania się od przedstawiania kobiet jako istot niższych wykorzystywanych jako obiekty seksualne i towar. Zachęcanie mediów do przedstawiania kobiet jako osób twórczych, odgrywających główne role w procesie rozwoju, którego są zarówno kreatorkami, jak i beneficjentkami

Wspieranie rozwoju i finansowanie alternatywnych środków masowego przekazu oraz wykorzystanie wszystkich środków przekazu do upowszechniania wśród kobiet informacji na temat kobiet i spraw ich dotyczących

wiedzi wytycznych zawodowych i kodeksów postępowania, odnoszących się do prezentowanych w mediach brutalnych, poniżających lub pornograficznych materiałów, w tym reklam, dotyczących kobiet. (§ 244 b)

Wprowadzanie perspektywy płci na wszystkich obszarach ważnych dla różnych społeczności, konsumentów i społeczeństwa obywatelskiego. (§ 244 c)

Zadania dla mediów, organizacji pozarządowych oraz instytucji prywatnych, we współpracy z krajowymi instytucjami na rzecz awansu kobiet

Propagowanie szeroko zakrojonych kampanii, przy użyciu publicznych i prywatnych programów oświatowych, w celu rozpowszechniania informacji i podnoszenia świadomości na temat praw kobiet jako praw człowieka. (§ 245 c)

Promowanie równego podziału obowiązków rodzinnych poprzez kampanie w mediach, które podkreślają równość płci oraz nieobciążone stereotypami role kobiet i mężczyzn w rodzinie, co ma zmierzać do eliminowania obelżywego traktowania i wykorzystywania współmałżonków i dzieci, a także likwidowania wszystkich innych form przemocy wobec kobiet, z uwzględnieniem przemocy w domu. (§ 245 a)

Tworzenie i/lub rozpowszechnianie w środkach masowego przekazu materiałów dotyczących kobiet przywódczyń, wnoszących na swoje kierownicze stanowiska wiele różnych doświadczeń życiowych, w tym doświadczenie związane z łączeniem obowiązków zawodowych i rodzinnych tzn. jako matek, profesjonalistek, menedżerek i przedsiębiorczyń. Dostarczy to modeli łączenia różnych ról, zwłaszcza kobietom młodym. (§ 245 b)

Wspieranie rozwoju i finansowanie alternatywnych środków masowego przekazu oraz wykorzystanie wszystkich środków przekazu do upowszechniania wśród kobiet informacji na temat kobiet i spraw ich dotyczących. (§ 245 d)

Rozwijanie nowego podejścia oraz szkolenie ekspertów w celu stosowania analiz uwrażliwionych na problematykę płci oraz uwzględnianie ich w programach w mediach. (§ 245 e)

Opracowała Aleksandra Solik na podstawie „Platformy działania”, dokumentu końcowego IV Światowej Konferencji na rzecz Kobiet (Pekin 1995).

Spółeczny
Komitet
Organizacji
Pozarządowych
Pekin 1995

ul. Elektoralna 28 m. 25
00-892 Warszawa
tel./fax: (22) 620 33 79

*Publikacja została wydana
dzięki finansowemu wsparciu*

Fundacji Forda

ISBN 83-907533-08